

ist za koristi delavcega
judstva. Delavci so op-
rečeni do vsega, kar pro-
ducirajo.

This paper is devoted to
the interests of the work-
ing class. Workers are
entitled to all what they
produce.

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 4008 W. 31. St., Chicago, Ill.

Delavci vseh dežela, združite se!

PAZITE
na številko v oklepaju, ki
se nahaja poleg vašega
naslova, prileplje-
nega spodaj ali na
ovitku. Ako je (572)
številka
tedaj vam s prihodajo šte-
vilko našega lista poteče
naročnina. Prosim, po-
novite jo takoj.

STEV. (NO.) 571.

SLOVENSKO GLASILO JUGOSLOV. SOCIALISTIČNE ZVEZE.

CHICAGO, ILL., DNE 20. AVGUSTA (August 20) 1918.

LETO (VOL.) XII.

Neumevvana demokracija.

Med kraljevsko in demokratično taktiko so razlike, ki jih gospodje v monarhističnem taboru menda res ne razumejo. Mi se bojujemo za načelo, pa pobijamo program, s katerim se ne moremo strinjati. Oni napadajo in blatijo osebe. Mi navajamo razloge; oni zmerjajo. Če je v Ameriki kateri slovenski list odpravil nizkotne osebne napade, je to gotovo "Proletarec", kar je celo "Clevelandška Amerika" sama priznala, da si morda njen izdajatelj tega sam ne ve. Nasprotno živi baš ta list in "veliki" Jugoslovanski Svijet ponajveč od osebnih napadov in z največjim apetitom se oba zaganjata v našega urednika.

Ni treba misliti, da stoka Kristan zaradi tega; predlog stoji v političnem boju, da ne bi poznal te metode. Gospodje ga še nadalje lahko žgo na svojih grmadah in mu prerokujejo, kako ga bo "zgodovina obsojala." Zaradi tega ne bodo dobili tiste osebne polemike, s katero bi radi odvrnili pozornost od stvari. Tudi lahko trgajo posamezne besede in stavke iz njegovih člankov in govorov, s čimer falsificirajo smisel in pomen celote in dela. To je staro sredstvo ljudi, ki zagovarjajo slabo stvar, in njih bogovi naj jim blagoslovijo orodje! Dosegli ne bodo s to taktiko prav nič, kar pa z njo dokazujejo, je le to, da enostavno ne poznajo razmer.

Ali je Kristan Slovensko Republičansko Združenje? Ali ima on organizacijo v svojem žepu? Ali jo je on s čarodejnimi sredstvi ustvaril iz nič?

Kristan lahko danes umrje. Republičansko združenje ne pogine zaradi tega. Na njegovem grobu se slovenski demokratje ne izpremene v monarhiste in ne bodo začeli prisegati na Krfsko deklaracijo.

V tem, da ne razumejo postanka in obstanka Republičanskega Združenja, je usodopolna zmotna kraljevašev. Ker je bila njihova organizacija

narejena od zgoraj dol, si ne morejo predstavljati, da se lahko zgodi tudi drugače. Oni nimajo demokracije v duši in zato je tudi ne morejo prakticirati in si je ne morejo zamišljati pri drugih.

Slovensko Republičansko Združenje se je demokratično ustanovilo in posluje ves čas demokratično. Nastalo je v času, ko se je pokazalo, da se odločuje med drugim tudi usoda Jugoslovani in ko so se razmere tako razvile, da je bilo upanje v pravično rešitev jugoslovanskega vprašanja trdno podlago.

Včasih vprašujejo gospodje, zakaj se ni ta organizacija prej ustanovila. Če bi živeli bolj v praksi kakor v teoriji, jim ne bi bilo treba tako vpraševati. Resne organizacije niso pene iz mila. Vsaka hiša potrebuje temelj in potrebuje ga tudi dobra organizacija. Tak temelj pa je bilo treba poskrbeti, kajti svojčas ga ni bilo.

Ko se je snovala "Slovenska Liga", so bili nekateri gospodje daleč od Amerike, pa zato ne vedo, kako je bilo takrat. Tisti, ki vedo, pa večnoma nočejo povedati resnice. "Slovenska Liga" je naletela na splošen odpor. Otročja je misel, da jo je Kristan zadel. Če bi se bilo ljudstvo strinjalo z njo, a Kristan bi ji bil nasprotnik, bi ga bil val ljudske nevolje enostavno odplnil. Toda ljudstvo ni maralo te organizacije, ker je bila brez programa, s svojim delom — kolikor ga je pač bilo — je pa vzbujala največji sum med ljudmi. Prav takrat se je pa tudi pokazalo, da je bilo jugoslovansko vprašanje večini zaprta knjiga, uganka, vsled česar je bila glavna naloga, da se masa pouči o njem.

Slovenska Liga in z njo spojena hrvaška organizacija je to po najboljši možnosti ovirala. Ljudstvo se je pitalo s frazami namesto z dejstvi, in to ga je odbijalo. Vsaokovrstne frakarske šepetavice so se razširile.

V Slovenskem Republičanskem Združenju ni bilo od začetka nobena diktature. V Chicagi je

bila sklicana konferenca. Tam se je vsestransko razpravljalo o potrebi organizacije in o načelih, ki naj jih zastopa. Konferenca je naložila nekaterim osebam, naj izdelajo načrt načelne izjave. Ta načrt je bil zopet predložen konferenci, ki je ves večer razpravljala o njem in ga je naposled odobrila. A še vedno je sestavek veljal le za načrt, dokler se ni sešel širši zbor, na katerem so bile zastopane največje organizacije. Šele ko ga je tudi ta zbor sprejel, je bil to program. Če bi bil londonski odbor tako demokratično ravnal, bi bilo danes lahko vse drugače, kakor je.

In kako je sedaj? Naselbine vabijo same po lastni iniciativi govornike in snujejo potem podružnice Republičanskega Združenja. V krajih, kamor sploh še ni prišel nobeden naših agitatorjev, se ljudstvo samo organizira v podružnice. Kje je treba še več dokaza, da je ideja, ki jo zastopa S. R. Z., ljudska ideja? Gospodje se pa vedejo, kakor da ni to nič drugega, kot kaprica par ljudi iz Chicage in da se bo "Republičanskemu Združenju" zapelo De profundis, če ubijejo Kristana, Kržeta in Zavrnika!

Brezuspešen trud! Kar so hoteli doseči z denunciacijami, niso in ne bodo nikdar dosegli, zakaj trdi se lahko vsaka lopovščina, druga stvar je pa dokazati laž. Vsiliti ljudstvu Krfsko deklaracijo se jim tudi ne bo posrečilo, ker je tisto ljudstvo našega naroda, ki misli, absolutno protimonarhično in se ne da preslepiti z blagoslovi kron in prestolov. Vse, kar dosegajo s svojo taktiko, je negativno, in kmalu se bodo o tem prepričali tudi pri Hrvatih in Srbih. Da se ljudstvo tudi tam boljbolj oklepa republičanske ideje, bo kmalu rešitvi našega vprašanja le koristilo. Žalostno je, da ima njih diktatorična taktika še drugo posledico: avstrijanstva namreč nobena reč ne pospešuje tako kakor njihov način agitacije.

Saj niso vsi ljudje, ki so bili in ki so deloma še zaljubljeni v Franejožefa, sami lumpi. S poukom o jugoslovanski republičanski federaciji se pride večina tudi do njihove duše; ta ideja jim pokazuje nepotrebnost in škodljivost Avstrije. V njej spoznajo večjo svobodo. V jugoslovanski federativni republiki nimajo strahu, da bi izgubili kaj, kar jim je resnično drago; Hrvat razume, da ostane njegovo hrvatstvo tam nedotaknjeno. V propagirani kraljevini pa vidi tujo vladno, tuje kralja, in še več strahov, nego jih v resnici je. Tedaj vstane v njem opozicijski duh, ki se pojača do trme, in ta ga prižene na najbolj neumno stališče.

Narodi naj sami odločujejo o svoji usodi! Ali je to mogoče, ako so narodi klmaveci?

Za rešitev jugoslovanskega vprašanja nam je treba mislečih, razumnih ljudi, ki vedo, kaj hočejo. Tisti, ki se zavzemajo za jugoslovansko republiko, morajo misliti, že zaradi tega, ker morajo primerjati. S. R. Z. vzgaja demokrate s svojo idejo. Monarhizem se zadovoljuje z mamelukij in ne potrebuje nič drugega. A ker je vajej mamelukstva, misli da je tudi v demokratičnem taboru tako, pa se vda sladkemu upanju, da potegne lahko vso republičansko "čredo" v svoj hlev, če se mu le posreči ubiti njene "pastirje". Ampak v demokraciji ni črede in ni pastirjev, in zato je upanje prazno in posel jalov.

Vse zaman! Veliko bolj koristno bi bilo, če bi spoznali, da je na veliki cesti ogromen kamen, ki pomeni absolutno zapreko. Ta kamen je Krfska deklaracija, in če bi imeli dovolj poguma, da bi si to priznali, ne bi bilo treba čarovnika, da ga odpravi. Nihče ne bi zahteval od krfske deklaracije, da mora biti v njej republika, ali noben demokrat je ne more priznavati, dokler je v njej monarhija. Če bi bilo v njej samoodločevanje naroda, pa bi bilo prav.

Potreba avstrijskega razpada.

V. Avstrija se od leta 1867. predstavlja svetu kot konstitucionalna država. V stvari je toliko resnice, da ima monarhija zakonite parlamente in osnovne zakone, ki se smatrajo za njeno ustavo. Toda od časa prvih protiavtokratskih bojev v novem veku se polaga v pojm konstitucionalnosti nekoliko globokejši pomen. Tudi absolutizem ima lahko osnovne zakone; konstitucionalne države si pa ne moremo misliti brez gotove mere demokracije in konstitucionalnost velja za nasprotje avtokracije.

S tega stališča je avstrijska konstitucionalnost burleska farsa. Krona ima v tej srednjeveški državi toliko potov in sredstev za udejstvovanje svoje volje, da je njena moč kljub vsem parlamentarnim absolutna in so narodi vedno od nje odvisni.

Predvsem ima cesar pravo sankcije. Noben zakon, naj bo sklenjen v centralnem parlamentu ali pa v kakšnem deželnem zboru, ne more biti veljaven brez cesarske sankcije. Ker cesar lahko odkloni sankcijo, je s tem spojena pravica vetiranja, proti kateri je parlament brezmočen.

Parlament sam je odvisen od cesarjeve oziroma vladne volje. Cesar ga sklicuje, cesar ga, kadarkoli hoče, odgodi, zaključuje ali pa razpusti. Res da je v slučaju razpusta vlada po zakonu vezana, da razpiše v določenem času nove volitve; toda monarh stori z novim parlamentom lahko to, kar je storil s starim.

Cesar imenuje uradništvo in sodnike. Cesarški namestniki, deželni predsedniki, okrajni glavarji, policijski ravnatelji so vsled tega orodje vlade, ki predlaga njih imenovanje, pri čemer je razumljivo, da igra protekcija veliko vlogo. Ali ne le državni uradniki, temveč tudi načelniki takozvanih avtonomnih institucij, deželni maršali ali deželni glavarji, so imenovani od cesarja, in celo župani večjih mest morajo biti potrjeni od njega, po čemer je približno mogoče oceniti vrednost one "avtonomije." Ves eksekutivni aparat je na ta način odvisen od monarha oziroma od njegove vlade, in ker postaja birokracija na ta način poseben poklic, je umljivo, da dobi fine občutke za željo in voljo vlade in je izurjena v "razlaganju" zakona na tak način, da se zmisel zakona lahko na glavo postavi. Z imenovanjem sodnikov in državnih pravdnikov vseh stopinj je tudi neodvisnost pravice močno paralizirana in celo ta institucija postaja vladin instrument. Kaj pomeni to zlasti pri političnih procesih, katerih se v Avstriji nikdar ne zmanjka, si je lahko misliti.

Specifičnem avstrijske ustave je njen paragraf 14, ki daje vladi, kadar ni zbrani državni zbor pravico, da izdaja "cesarske naredbes" namesto zakonov. To je bilo pač namenjeno le kot sredstvo za silo. Ali dumajske vlade so že tako spretni, da si znajo ustvariti "slučaj sile," če ga ni. In ustvarjajo si ga rade, ker je s § 14 vedno bolj prijetno vladati, kakor s parlamentom, v katerem imajo vsakovrstne opozicijske stranke svoje zastopnike, ki kritizirajo vladne predlo-

ge od vseh strani in delajo sitnosti s svojimi ugovori, pri čemer ni včasih niti gotovo, da ne dobi opozicija pri glasovanju večine.

Nastala je torej navada, da se državni zbor enostavno odgodi ali zaključuje, kadar se zazdi vladni situacija kočljiva. In zgodilo se je, da so že par dni po zaključitvi parlamenta začele izhajati "cesarske naredbes" po § 14.

Seveda se to ne vjema z duhom zakona. Račba § 14 je izjema in vlada nima pravice izsiljevati slučaja za tako izjemo, pa si tedaj dovoljuje davke, rekrute in sploh najbolj dalekosežne reči iz lastne moči in ne da bi bil parlament zaslišan. Ali praksa je pokazala, da si dovoljuje vlada lahko brez strahu vsako tako samoljubnost in zasmehovanje ljudskega zastopstva, ker se parlament še nikdar ni povzpela, da bi bil resno pozval vlado na odgovornost za drzno kršenje zakona.

To je pa utemeljeno v sestavi Avstrije.

VI.

Graški advokat in poslanec dr. Hohenburger je nekoč žugal ministrom, ki so na tak način izdajali cesarske naredbes, odkrito s cestnimi svetilniki. Slučajno je ne baš dolgo nato postal justični minister, in tedaj je podpisal nepregledno vrsto cesarskih naredbes, izdanih na enak način. Stranke, ki so v času take kršitve zakona v opoziciji, kritizirajo vlado, jo napadajo in zmerjajo, ter preklinjajo § 14. Toda kadarkoli so socialisti predlagali, da se odpravi ta določba, ki dela iz vse ustave karikaturu, je bil predlog odklonjen, ker so velike stranke v opoziciji računale, da postanejo del večine in pridejo do vlade, kar se je navadno vršilo s političnimi kupčijami, in za ta slučaj niso hotele dati iz rok sredstva, ki bi jim lahko služilo za bicanje svojih nasprotnikov.

Stranke se poglavitno ločijo po narodnosti. Vpričo narodnostnih razmer, ki vladajo v državi, in večnih narodnih sporov so politična, gospodarska in kulturna načela, ki dajejo strankam drugod fundament, sekundarnega pomena, in iz takih elementov izvirajoča nasprotja izginejo, čim se pojavi kakršnokoli vprašanje narodnega značaja. To se pa godi takorekoč vsak dan, ker skoraj ni predmeta, ki se ne bi na ta ali oni način dotikal tudi narodnosti. Drugod se smatra samo ob sebi za umevno, da so železnice sredstvo prometa, sodišča prostori pravosodja, gozdarski uradi institucije za varstvo in pospeševanje gozdov. V Avstriji se pa takoj pojavlja vprašanje: V kakšnem jeziku se bodo izdajali vojni listki? V katerih mestih se ustanove železniške delavnice? V katerem jeziku bodo zaslišavani obtoženci, vlagani in reševani spisi, izrekanе sodbe? Kateri narodnosti bo gozdarsko osobje? Kateri deželi se dovoli kaj denarja za zboljšanje gozdov?

Drugim narodom se mora vse to zdeti absurdno. V državi, v kateri je najpoglavnejši boj enega naroda za supremacijo in ostalih narodov za enakopravnost, pa n emore biti drugače. Ceste, vodne regulacije, agrikultura, šolstvo — vse dobiva v tej nenaravni monarhiji narodno barvo; vsega se skuša vladajoča narodnost po-

služiti za utrditev svoje hegemonije ali pa vsaj za nje močnejše simboliziranje. Tako ne more biti narodnih bojev nikdar kraj in življenje se mora — hoté ali nehoté — sukati okrog narodnega vprašanja.

Če bi se namesto tega vodil boj za velika politična načela, v katera verujejo stranke, ki jih zastopajo, bi se moralo organizirati razmeroma majhno število skupin, ki bi, zanašajoče se na moč svojih idej, morale gledati, da se odstranijo ovire njih legalnega razvoja in ne bi vsled tega mogle trpeti vladnega nasilstva. Ker pa je narodnost v Avstriji prvotni element, liberalizem, klerikalizem, agrarizem itd. pa šele sekundarni, je število strank in stranic neskončno, in nobena ne ve, po kakšni kombinaciji utegne pri tej ali oni priliki postati del vladnih pomožnih čet, eventualno tudi del vladne sile. Na mesto jasne politične boja stopa vsled tega strankarska intriga. Na tak način sestavljene kombinacije pa ne morejo biti gotove, da bo njih naravna in pravična moč zadostovala za vladanje; najmanjša frakcija, ki odpade iz kakršnega koli razloga, izpremeni umetno skovano večino čez noč v manjšino; ta bi tedaj morala oddati vladno opozicijo, ki pa pogostoma, tudi ni solidarna v ničemur razum v tem, da oponira momentani vladi in tudi sama ne more poroditi vladne večine. Vladajoča manjšina ima vsled tega lahko nado, da se ji posreči kakšna nova kvocijca, če pridobi časa za intrigo in ne da opoziciji prilike, da jo poruši. Odgovoditev ali zaključitev parlamenta se ji prikaže kot sredstvo rešitve. In v neparlamentarni zbi se poslužuje istega § 14, katerega je preklinjala, dokler se ga je kakšna druga skupina posluževala proti njej.

Reakcija ima torej v monarhiji in njeni sestavi sami najboljšo oporo in zaman je pričakovati, da postane iz Avstrije še kdaj demokratična in napredna država.

Krepko zasidrana reakcija pospešuje avtokracijo in ji daje izvrstno priliko, da postavlja svoje interese nad interese narodov, ki postajajo nesposobni za boj zoper zakrznani absolutizem. Dinastija pridobiva moč, kakor da ni bilo sploh nikdar uveljavljeno kaj takega kakor konstitucija. Zakon je popisan kos papirja. Parlament je neke vrste igralnica. Nikjer ni nič trdnega, na kar bi se narodi mogli zanašati. Le monarh je tukaj. In dekorativna figura postaja vir pravičnosti in milosti. Vladajoča narodnost posvečuje z njegovim imenom svojo silo, zastopavljati narodi iščejo pri njem pomoči. V resnici žrtvujejo vsi skupaj svoje ljudske pravice in ustvarjajo iz človeka božanstvo.

VII.

V taki atmosferi bi bilo nenaravno, če ne bi vladar in dinastija mislila predvsem nase in skrbela zase. Politika države se potaplja v dinastični politiki; predvsem se morajo internacionalni odnosi pri ravnanju po interesih vladajočih hiše.

Trozveza, ki sicer nikdar ni bila zelo zanesljiva, v kateri pa je bila nemško-avstrijska zveza absolutno trdna, je — če se gleda nanjo z av-

strijske strani — v prvi vrsti služila varnosti in moči habsburške dinastije. V zvezi s familiojo Hohenzollernov, gotovo, da bi v slučaju kakšne nevarnosti pomagali pruski bajoneti, je habsburžanstvo lahko smatralo Avstrijo za svojo lastnino in avstrijske narode za veliko čredo. Valed te zunanje politike je morala notranja politika Avstrije biti nemška. To je bilo neprijetno za nemške narode. Za zunanji svet bi bilo to podrejenega pomena, če ne bi bila baš v tem dejstvu tičala nevarnost za svetovni mir.

Nemško-avstrijska alianca je bila od svoje obstanka grožnja. Porojena je bila iz zavesti krivice, ki jo je Prusija leta 1871. storila Franciji in iz s tem spojenega strahu, da bi se mogla Francija prejalislej postaviti toliko na noge, da bi lahko zahtevala poravnano. Temu kolikor toliko defenzivnemu namenu se je pridružil — in se je pravzaprav moral pridružiti — ofenziven. Že v stremljenju Hohenzollernov po povečanju svoje moči je bil en vzrok. Eksistencna take vojaške sile, ki jo je reprezentiral združeni nemški in avstrijski militarizem, je morala dražiti željo za aktivnim nastopom.

Za Avstrijo oziroma za Habsburžane je bilo vprašanje, kakšen dobiček bodo oni imeli od alianee. Četudi so morali žrtve, izvirajoče iz te zveze in njenih trajnih vojaških zahtev, doprinesati avstrijski narodi, bi se bilo vladajoči familio vendar zdelo smešno nesebično, če ne bi imela od teh žrtv pričakovati dobička zase.

Avstrija sama, v interesu svojega gospodarskega, kulturnega in socialnega razvoja potrebna miru, sestavljena iz mnogoštevilnih narodov, ki imajo vsi rojaki in vsled tega simpatije onkraj meja, ne bi mogla biti nikdar agresivna in bi morala smatrati garantirano nevtralnost za ideal. Avstrija, združena z Nemčijo za obrambo in napad, je postala imperialističen faktor. S to zaslobo so Habsburžani lahko sanjali o pomnožitvi svoje "slave," o povečanju svoje moči; z Nemčijo kot zaveznicjo se je Avstrija lahko začela postavljati kot velesila in uganjati "Grossmachtpolitik."

Po svojem gospodarskem razvoju je imela Avstrija prav malo razloga za osvajanje. Njena industrija, kolikor koli se je bila dvignila v posameznih deželah, vendar ni nadkrilila agrarnega značaja mnogo večjega kompleksa monarhije. Kar je imela eksporta, bi ga bila lahko razvijala brez teritorialnega osvajanja. Za poglavitne avstrijske industrije bi bil mir koristnejši od vojne. Stremljenje po ekspanziji je bilo v dinastičnih krogih močnejše nego v kapitalističnih; podpirali so ga pa tudi nacionalno šovinistični motivi, s katerimi so bili dinastični interesi spojeni.

VIII.

Ekspanzivnemu poželenju je zveza z Nemčijo določala smer. Pričakovati povečanje na račun svoje zavezničke bi bilo smešno. Habsburška dinastija je morala biti vesela, da ji ni bil po vojni leta 1866. še kakšen kos njenega nemškega ozemlja odrezen. Da je bil Bismarck takrat pri-

(Konec na 5. strani.)

Slovensko republikansko združenje.

SEDEŽ V CHICAGO, ILL.

IZVRŠEVALNI ODBOR:

Frank Bostić, Filip Godić, Martin V. Konda, Ebin Kristan, Frank Kerže, Anton J. Terbovec, Jože Zavertnik.

NADZORNI ODBOR:

Matt Petrovich, Ludvik Benedik, Frank Veranič.

CENTRALNI ODBOR:

John Ermeno, Joseph Fritz, Joseph Ivanetič, J. Judnič, Ivan A. Kaker, Anton Motz, Frank Mravljia, Jacob Muha, Zvonko Novak, K. H. Pogodič, Matt Pogorele, John Rezel, Jos. Steblaj, Frank Šavs, Frank Udovič, Charlie Vesel, Andrew Vidrih, Stefan Zabrick, Leo Zakrajšek, Anton Zlogar.

(Opomba. Zastopniki organizacij in listov, ki se doslej še niso prijavili, postanejo člani centralnega odbora, čim se pravilno prijavijo in izjavijo, da se strinjajo s temeljnimi načeli S. R. Z. — Naslov za pisma in denarne pošiljave je sledeči: Anton J. Terbovec, P. O. B. No. 1, Cicero, Ill.)

ZA KONVENCIJO S. R. Z.

Izvrševalni odbor predlaga za konvencijo S. R. Z., ki se snide 13. septembra v Chicagu, sledeči provizorični

DNEVNI RED:

1. Tajnik pozdravi delegate in otvori zborovanje.
2. Volitev predsedstva in zapisnikarjev konvencije.
3. Volitev odbora za pregled poverilnic.
4. Tajnikovo poročilo.
5. Blagajnikovo poročilo.
6. Poročilo nadzornega odbora.
7. Splošni položaj in dosedanje delo.
8. Prihodnje naloge S. R. Z.
9. S. R. Z. in Hrvatsko Republikansko Združenje.
10. S. R. Z. in vojni cilji Zedinjenih držav.
11. Volitev izvrševalnega, centralnega in nadzornega odbora.
12. Razno.

Definitivni dnevni red določi seveda konvencija sama, ko se konstituira. Vse organizacije, ki žele kakšno izpremembo dnevnega reda ali imajo kakšne predloge, ki bi se morali pri dnevnem redu jemati v poštev ali pa so sploh važnejšega pomena, so naprošene, da jih sporoče tajniku, čim prej je mogoče.

Konvencija se vrši v dvorani Pilsen Auditorium na Blue Island Ave., blizu 18. ulice in se prične ob 8. dopoldne.

Anton Terbovec, tajnik.

DELEGATOM II. KONGRESA S. R. Z.

Dne 13. septembra t. l. se prične v Chicagu drugi kongres S. R. Z., katerega bodo reprezentirali vsi tisti ameriški Slovenci, ki se strinjajo in zagovarjajo idejo, da je najboljša forma vlade republika, ne pa dedno veličanstvo. Zbrali se bodo na tem zboru ljudje, ki so v svojih mlajših letih živeli v državi, kjer so jih učili kot sveto resnico, da sedi na prestolu človek, ki je nameščen po milosti božji. Prišli so v deželo, kjer ne nastavlja milost božja, temveč previdnost ljudstva reprezentante naroda na vladna mesta za gotovo dobo. Ker smo živeli v absolutistični monarhiji, in ker živimo sedaj v federativni republiki, nam je vladna forma obeh dežel brez vsakega razkladanja do-

bro znana. Priznamo, da nam je republika mnogo bolj po godu kot pa cesarstva in kraljstva. In ker je tako, želimo, da dobi tudi tista dežela in narod, kjer nam je zibelka tekla, formo ljudovlade.

Najodgovornejši administrativni uradniki te dežele izjavljajo razločno in na glas, da naj dobi sleherni narod le tako vladno, kakršno si sam želi. Sedaj je čas, prijatelji, zastaviti pot fraziranja in priporočati ljudstvu, naj se bori za ideje republikanske forme, in da se vsem cesarskim in kraljevim agitatorjem pokažejo vrata.

Blizu se drugi kongres S. R. Z. Po dosedanjem zanimanju sodeč, bo na tem kongresu udeležba vse nekaj drugega, kot si pa kraljevski hlapci žele. Želim, da bi bil efekt tak, da bi vse sovražnike resnične demokracije po tem kongresu zaneblo na koncu paleev, in če bi prav toploter kazal nad 100 stopinj v senci.

Na seji lokalne organizacije za Chicagu in okolico dne 1. avgusta t. l. se je konstituiral in izpopolnil odbor, ki ima v oskrbi vse reči, ki se tičejo kongresa. Podpisani je med drugim sprejel tudi nalogo, da poskrbi zunanjim delegatom stanovanja. Zunanje delegate prosim sledeče: Kakor hitro ste izvoljeni, mi pošljite svoje ime in naslov, da vam preskrbimo vse potrebno glede stanovanja ob času zasedanja. Najbolje je, da so vsi delegati v četrtek zvečer, to je 12. septembra, že v Chicagu. Ker je pa Chicagu velika vas, kjer so dolge ulice in hiša na hiši pa še ena gor, zato se utegne temu ali onemu primeriti, da bi težko našel svoj prostor. V tem slučaju naj se vsakdo telefonično oglasi na spodaj označeno številko, nakar bomo skrbeli, da pojde kdo na postajo.

Frank Šavs, 4008 W. 31st St., Chicago, Ill.
Telefon: Lawndale 8157.

IZ URADA TAJNIKA S. R. Z.

Člane Slovenskega Republikanskega Združenja, klube, društva, krajevne organizacije S. R. Z., kakor tudi posamezne rojake, ki se zanimajo za naše gibanje, opozarjam na knjižico "Krfška deklaracija in demokracija", katero je izdal izvrševalni odbor S. R. Z. V knjižici je znana "krfška deklaracija", s primernim pojasnilom, kakor tudi "chicaska izjava", ki tvori temelj S. R. Z. Iz obeh dokumentov in pojasnila bo vsakemu lahko umljivo, v čem se naša načela razlikujejo od načel Londonskega odbora in S. N. Z., ki stoji za stroški in poština, so za knjižico določene sledeče cene: — Da se vsaj deloma pokrijejo tiskarski cene: Za posamezne iztise 5c, za 25 iztisov \$1.00, za 50 iztisov \$1.50, za sto iztisov \$2.50, za petsto iztisov \$10.00, za tisoč iztisov \$17.50. Naroča se pri tajniku. Manjši zneski se lahko pošljejo v poštinih znamkah.

Anton Terbovec, tajnik.

Sheboygan, Wis.

Tukajšnja podružnica Slovenskega Republikanskega Združenja priredi v nedeljo, 25. avgusta

JAVEN LJUDSKI SHOD

v dvorani Igles.

Začetek točno ob pol osmih zvečer.

Dnevni red:

Namen in cilji Slovenskega Republikanskega Združenja.

Na shodu bo poročal član eksekutive S. R. Z. brat Kerže iz Chicage.

Tukajšnji Slovenci so že imeli priliko slišati govornike naše organizacije in naše nasprotnike in si tako napraviti sodbo, katera ima boljše namene za naš narod. Posledica je bila, da se je ogromna večina tukajšnjih Slovencev izrekla za

S. R. Z. Nihče ne more reči, da se je to zgodilo pod kakšnim pritiskom. Če je kdo na rojake vplival z žuganjem in podobnimi sredstvi, so bili to naši nasprotniki.

Ker pa pešica teh ljudi še vedno ruje in skuša obrekovati našo organizacijo, sklenjemo ta shod, da ne bo nobenega dvoma več in da bo jasen cilj in delovanje S. R. Z., kakor tudi delovanje naših nasprotnikov, ki propagirajo jugoslovansko monarhijo. Zaradi tega je želeli, da se udeležijo shoda vsi tukajšnji Slovenci brez razlike spola, kakor tudi ostali Jugoslanci. Posebno pa vabimo člane vseh tukajšnjih podpornih društev, ki so se pridružili naši podružnici. Naj se gotovo polnoštevilno udeležijo tega shoda, ki bo zanimiv.

Ker ima tukajšnja podružnica S. R. Z. pravice poslati dva delegata na prihodnjo konvencijo združenja, ki prične zborovati dne 13. septembra v Chicagu, bomo imeli po končanem shodu volitev delegatov, ki bosta na zboru zastopala prišle S. R. Z. iz naše naselbine.

Slovenci in Jugoslanci! Resnost in važnost sedanjega svetovnega položaja ne more biti nikomur tajna. Vprašanja, ki so ležala stoletja nerешena na dnu zgodovine, se rešujejo sedaj in od narodov samih je odvisno, kako bodo rešena. Pokažimo, da razumemo položaj in da nečemo v teh odločilnih časih stati indiferentno ob strani, ampak da smo pripravljeni sodelovati po svojih najboljših močeh za demokracijo sveta in za demokracijo svojega naroda. Udeležite se torej tega shoda polnoštevilno!

Stalnim članom S. R. Z. naznanjamo, da se bodo ob tej priliki pred shodom pobirali mesečni prispevki v stranski sobi. Pridite torej pravčasno, da ne bo z vplačevanjem zadržan shod. Apeliramo pa tudi na ostale zavedne in napredne rojake, naj pridejo in se vpišejo kot stalni člapi te za naš narod velevažne organizacije in s tem pokažejo, da so res aktivni bojovníki za svobodo.

Odbor.

Broughton, Pa.

Dne 25. avgusta se bo v naši naselbini vršila konferenca lokalne organizacije Slov. rep. združenja za zapadno Pennsylvanijo, na katero vabimo zastopnike vseh društev, klubov in drugih organizacij, kakor tudi drugo občinstvo od tod in okolice, da se je udeležijo v obilnem številu. Vstop je vsakemu dovoljen. Konference so najlepše prilike za seznanjanje rojakov o delovanju in ciljih Slovenskega republikanskega združenja, zato ne zamudite te prilike.

Program konference in drugih slavnosti je sledeči:

- 1) Sprejemanje zastopnikov in drugega občinstva od 11. do 12. (dopoldne).
- 2) Pričetek konference od 12. opoldne.
- 3) Po končani konferenci sledi dviganje ameriške zastave pri tukajšnjem Slovenskem domu.
- 4) Na konferenci, kakor tudi pri slavnosti bodo nastopili različni govorniki.
- 5) Svirala bo Slovenska godba iz Canonsburga.

Slovenci in drugi Jugoslanci, udeležite se slavnosti in konference dne 25. avgusta. Dolžnost Jugoslovancov je, da podpirajo ideje S. R. Z., za katere so zadnje čase pričeli delovati po raznih krajih Zedinjenih držav, tudi Hrvati in Srbi. Tudi naša dolžnost je pokazati tej republiki, da nismo eni tistih, katerih se veseli kajzer, nego smo njegovi najhujši nasprotniki ter vztrajni borci za dosego svobode Jugoslovancem. Dolžnost vseh je, da pomagamo v boju za demokracijo.

Za ugodnosti zastopnikov in drugega občinstva bomo dobro preskrbeli.

Tu dodajam nekaj navodil glede vožnje. Najbolje je, da vzamete tisti, ki se boste vozili skozi Pittsburgh, polnočno karo na Fourth Ave. in Smithfield St., poleg Velike pošte. Ime kare je Carriek No. 53. Od postajališča pa vozijo avtomobili skoro vsake četrte ure do naše naselbine. Kateri hočejo, lahko vzamejo Washington karo pri Baltimore R. R. postaji in se peljejo do Mine No. 3 Castle Shanen. Od tam pa bodo skrbeli tukajšnji rojaki, da pride vsakdo na določen prostor.

Dne 24. avgusta, to je dan pred konferenco bomo priredili veselico v prid S. R. Z., na katero vabimo društva in drugo občinstvo od tu in ge so ga navdajale z gnušom. Če bi bila ostala propaganda le v rokah raznih deklamatorjev, bi se bilo lahko zgodilo, da bi se vse jugoslovansko ljudstvu pristudilo.

Da je to resnično, bi najbolje lahko potrdil "Glas Naroda", ki se je od začetka postavil v službo lige, a jo je potem z vihrajočimi zastavami zapustil, ker je spoznal, da nima ta organizacija ljudstva.

V dobi, ki je potem prišla, je baš "Proletarec" toliko pisal o jugoslovanskem vprašanju, da se je v najširših krogih zbudilo zanimanje za to reč. Gospodje, ki zastopajo londonski odbor, nimajo niti pojma, koliko shodov je bilo v najrazličnejših krajih Amerike, na katerih se je pojasnjevalo bistvo jugoslovanskega vprašanja in njega pomen. Da ne poznajo težav, ki so bile tem spojene, jim ne zamerimo, čeprav bi vsaj nekatere lahko poznali. Dejstvo pa je, da ni bil pri avstrijskanih noben list tako obsodben kakor "Proletarec" in nobena oseba tako kakor Kristan.

Ali delo je naposled rodilo sad. In ko je po sistematični propagandi in vsled naraščajočega zanimanja med ljudstvom jugoslovansko vprašanje potegnili dovolj pažnje nase, je bilo mogoče misliti na ljudsko organizacijo. bližnje okolice. Ta prireditel je namenjena velevažni stvari podpirati Slovensko republikansko združenje, zato naj je nihče ne zamudi.

Jakob Dolenc, tajnik.

Glencoe, O.

Odkar se je ustanovilo Slovensko Republikansko Združenje, je bilo tukaj veliko zanimanje za to organizacijo in Slovenci v Glencoeu popolnoma odobravajo njene cilje. Hoteli smo tudi že pred daljšim časom ustanoviti lokalno organizacijo, a stvar se je zavlekla, ker je vedno mnogo vsakovrstnega dela. Dne 11. t. m. smo pa opravili tudi to nalogo. Lokalna organizacija se je tega dne ustanovila in šteje že nad 30 članov. Za tajnika je bil izvoljen vneti član sodrug Anton Gruden, čigar naslov je Box 58, Glencoe, O. Z ustanovitvijo zbora smo poslali tudi primerno resolucijo v Washington. Prepričani smo, da bo naša organizacija dobro napredovala.

Nace Zlemberger, poročevalec.

La Salle, Ill.

Tukaj vlada veliko zanimanje za gibanje "Slovenskega republikanskega združenja". Rojaki razumejo položaj in radi prispevajo v korist te organizacije.

Na zadnji redni seji smo izvolili za delegata za konvencijo SRZ, od tukajšnje lokalne organizacije brata Frank Jakšeta in Justin Zajca. Redne mesečne seje lokalne organizacije SRZ se vrše vsako četrto nedeljo v mesecu ob 4. popoldne v S. N. Domu. V nedeljo 1. septembra bomo imeli v prostorih S. N. D. razne tekme v korist S. R. Z. Kegljisce bo igralo glavno vlogo, zato naj kegljaveci ne zamude te prilike.

Poročevalec.

Utrinki.

Med nerazvozlane ruske uganke spada tudi sledeča zgodba, o kateri poročajo iz Washingtona: Ameriški generalni konzul Poole v Moskvi je naprosil sovjetsko vladu za potni list. Svoje reči je oddal švedskemu konzulu. Tako poročajo iz Stockholma.

Iz kakšnega vzroka je zadnji ameriški zastopnik zapustil Moskvo, ni še znano. Dne 6. t. m. je Poole prejel noto od Čičerina, boljševiškega komisarja za zunanje zadeve, ki je sporočil prvemu, da želi sovjetska vlada živeti v prijateljsstvu z Združenimi državami. Obenem je Čičerin protestiral proti izkrajni zavezniki čet v Arhangelsku. Nota se glasi v celoti:

"Dragi gospod Poole! Ob času, ko je občan Lenin v svojem govoru omenil neopravičeno angleško-francosko invazijo Rusije in dejal, da sta Anglija in Francija faktično v vojnem stanju z nami, ste nas vprašali, ako smo v miru z vami in če lahko ostanete tukaj. Odgovoril sem vam, da je naše ljudstvo v miru z vašim ljudstvom in da vam damo na razpolago vse pripomočke za izvrševanje Vaših funkcij. Tega se še vedno držimo, kolikor se nas tiče; nismo pa krivi, če je pretrgana brzojavna zveza skozi Murman; to je krivda Anglije. Edina zveza, ki ji še možna, je brezlični brzojav, in tega vam damo na razpolago.

Prosimo Vas, obvestite svojo vladu in ljudstvo, da se nam godi velika krivica vsled napada in nasilja od strani zaveznikov na severu. Ničesar nismo storili, da bi bili zaslužili ta napad. Naše ljudstvo noče ničesar drugega, kakor da živi v miru in prijateljstvu z masami in delavci vseh narodov. Kljub obstoječemu miru so angleško-francoske oborožene sile napadle naše ozemlje, vzele naša mesta in vasi, razpusile naše delavske organizacije in zaprle njih članke ali jih pa zapodile iz njihovih domov brez vsakega razloga. Napadli so nas brez napovedi vojne, in ne da bi obstajalo vojno stanje, ropajo naše ljudsko imetje. Napram nam ni nobene pravice in nobenega zakona ne priznavajo tisti, ki so poslali proti nam svoje čete menda samo zato, ker smo prvi ustanovili vladu za zatiranje reveže. Proti nam je dovoljen vsak rop.

Ljudje, ki nam niso napovedali vojne, se obnašajo proti nam kakor divjaki, toda mi, ki predstavljamo zatirane reveže, nismo in ne bomo biti taki barbari. Oni streljajo člane naših sovetov, toda mi damo popolno svobodo njihovim uradnim zastopnikom, to je zastopnikom Anglije in Francije. Vi ste predstavnik naroda, ki noče storiti nič zalega sovjetom, kakor ste se sami izrazili. Ozirati se hočemo na Vas in Vaše opozarjanje, da naj ne postopamo trdo napram državljanom tistih držav, ki so nas napadle. Vsled tega hočemo internirati te državljane in jih smatrati za civilne vjetnike, ampak ta naredba se tiče le članov posestniškega razreda, ki so naši nasprotniki. Angleški in francoski delavci, ki se slučajno nahajajo tukaj, so naši naravni zavezniki in njim je zagotovljena popolna svoboda. Delavci vsega sveta so naši prijatelji.

Ker ste izjavili, da ne mara Amerika uničiti sovjeta, bi Vas vprašal, če nam morete povedati, kaj hoče Anglija od nas. Ali je namen Velike Britanije uničiti najpopularnejšo vladu, kar jih je še videl svet, namreč organizacije revnih delavcev in kmetov? Ali je njen cilj kontrarevolucija? Z ozirom na dejstva moram soditi, da je to njen namen in cilj. Prisiljeni smo verjeti, da hoče poklicati v življenje zopet prejšnje tiranstvo carizma. Ali je morda nje namen okupirati gofova mesta ali gotove teritorije, ki jih lahko imenuje? Ker poznamo Vašo prijaznost, upamo, da nam pomagate do razjasnitve te uganke. — Čičerin."

Iz Londona poročajo: Zavezniki čete so se izkrcali v zalivu Onaga, sto milj južnozapadno od Arhangela. Čete, ki operirajo iz Arhangela, so dospole že v Paberskaja, sto milj južno od Arhangela ob železnici, ki vodi v Vologdo. Boljševiki čete so se dalj časa upirale in zato je prodiranje počasno. Drugi zavezniki oddelki prodirajo proti Kotlasu ob reki Dvini, ki je kakih 260 milj južno od Arhangela. Obenem poročajo, da so angleške čete dospole v okrožje Baku ob Kaspiškem morju v Transkavkaziji. Angleži so prišli z mezopotamske fronte skozi Perzijo in njihova pot je bila zelo težavna. Šli so večidel čez

gorate, divje kraje, kjer so se zdajpazdaj spopadali z jata mi mohamedanskih hribovcev.

Iz Vladivostoka javljajo listu "Times," da so češkoslovaške čete v Sibiriji v nevarnosti. Le del češkoslovaške armade med Volgo in Bajkalskim jezerom je oborožen, medtem ko je ostalim četam zmanjkalo streliva in drugih potrebščin. Krajevna sovjetska vlada v Petrogradu se je preselila v Kronštad.

Vse kaže, da postane Rusija velikansko bojišče. Zavezniki prodirajo od treh strani (s severa, juga in vzhoda) in v notranjosti republike divjajo civilni boji, medtem ko intrigirajo in ropajo na četrti strani Nemci.

Iz Stockholma poročajo: "Politiken," glasilo švedskih socialistov, je dobil brzojavno poročilo iz Moskve, da se Čehoslovaci stalno umikajo. Boljševiki čete so jih premagale na uralski fronti pri Tašilovski in jih vrgle nazaj na Petropavlovsko, 25 vrst južnozapadno od Novosenska. Boljševiki so se umaknili ob cesti Bujsk — Simbirsk do Kašimke. V okrožju Saska so boljševiki na novo okupirali Jekaterinovko, kjer so vplenili večjo množino pušk in bomb. V okrožju Voroneža so boljševiki vzeli Kalač in Krasnopolje z velikim plenom in pogladi kazake na drugo stran reke Tišanke v smeri proti Povorinsku. Izpraznili pa so železniški postaji Jaršenskaja in Alekejkovo.

Na kubanski fronti ob Črnem morju je češkoslovaška kavalerija napadla postaje Burulskaja, Jekverinskaja in Čulvoskaja. Na murmanski fronti so boljševiki 4. t. m. okupirali Izogarko. Kurirji, ki so prišli v Moskvo iz vzhodne Sibirije, poročajo, da je vsa pokrajina naokrog Bajkalskega jezera v rokah sovjetskih čet. V Moskvi je bilo aretiranih mnogo francoskih in srbskih častnikov.

Iz Rima poročajo: Italijanske skupine so priredile prirsčen sprejem delegacij ameriških manjšinskih socialistov pod vodstvom Johna Spargota. Pri sprejemu so bili navzoči tudi zastopniki vseh strokovnih delavskih organizacij v

Rimu. Ameriški sodruži so razložili Italijanom stališče ameriškega delavstva, ki je za vojno do zmage nad kajzerizmom.

Kodanjski "Social Demokraten" je prejel brzojavko ruskih socialistov, da so boljševiki vrgli v zapor štirideset odličnih zastopnikov ruske zmerne (menševiške) socialistične stranke. Bati se je, da bodo ti socialisti obsojeni na smrt, ker so hoteli sklicati vsedelavski kongres.

Iz Washingtona poročajo: Maximilian Harden je v zadnji številki svojega lista "Die Zukunft," zopet naperil oster napad na ruske militariste. Zanimivo je, da je nemški cenzor pustil list z omenjenim člankom v Švico, odkoder je došel posnetek z diplomatičnimi dopisami v Washington. Harden piše, da se duša moderne Nemčije lahko označi z besedama: Na Rolen! Dalje pravi: "V tem hipu, ko se ognjeni jeziki slovanke mržejo, ki vstajajo na vseh štiri vogalih Rusije, zgrinjajo v en sam mvelik plamen, se pečajo naši vladarji z vprašanjem, kako bi postavili nove prestole in dobili kandidate zanje na slovanstvih tleh. Naredili so političen zakon, ki ga 44 odstotkov prebivalstva v prizadetih deželah ne more niti ne bo nikdar odobrilo. Ali hočejo naši vladarji res podpirati naerte sovražnika in združiti v en sam plamen vse iskre, ki tle od Vladivostoka do Sebastopola in od Murmanske do Reke? To so usodne napake ruske politike. Nemški duh se je umaknil staremu pruskemu duhu, ki je zaslužil vse, kar je nemškega in postavil Nemčijo v največjo nevarnost."

Harden nato napada prusko gosposko zbornico, posebno pa kneza Salmhostmarja, ki je neki dejal, da ni sedanja vojna nič drugega, kakor konflikt med ameriškim in nemškim svetovnim nazorom. Harden piše: "Ali mislite, da so Angleži in Američani res taki, kakor jih slikajo naši nazadnjaški listi? Ob Izeri, pri Arrasu in Dormansu so dokazali, da niso. Prelili so svojo najboljšo kri in žrtvovali na stotine življenj brez kakšnih sanj ovažanja, temveč edinole za svoje ideale. Ali se to strinja z vašo sliko, s katero jih hočete prikazati?"

Koroške narodne šege.

"Dol žebra" se tedaj, kadar postane noga ali roka otrpla in nerabna, kadar se ud suši, ali če ga trga človeška skrnina ali če dobi šen. Tudi živini, zlasti konjem, če so hromi, se "dol žebra", kravam pa, če dobijo oteklino na vimenu. Če ima živina kakšno notranjo bolezen, tedaj se ji da po "dolžebanju" pojesti kos kruha z blagoslovljeno vodo.

Z vražami se preganjajo lišaji in bradavice. Za lišaje pač rabijo tudi "žverco" iz pip, bradavice si pa izžigajo z gorečim železom. Poleg tega se pa vzame tudi nit in se naredi v njej toliko vozlov, kolikor ima človek bradavic, oziroma se podveže vsaka bradavica s to nitjo, potem se pa pokoplje nit pod hišni kap in kadar strohni, izginejo bradavice. Vrže se nit tudi na pot in kdor jo najde in pobere, ta dobi bradavice, prvi jih pa izgubi.

Ako si spahne kdo roko, mu napravijo "veho", t. j., privežejo mu nit okoli roke, da minejo bolečine, in roka je kmalu zopet za rabo.

Znana prikazen je takozvana "vošča", ki se prikazuje na močvirjih in se da razlagati popolnoma naravno. Ljudstvo ima to prikazen za človeka brez glave in z lučjo v roki. Jako nevarno je srečati tako luč na samem, ker človeka lahko "zapelje in zavozli" v kako močvirje, kjer bi poginil. Če mu pride nasproti in se ji ne more ali noče izogniti in ne moli pridno, ga udari nevidna roka in trešči na tla, kakor da bi ga zadela strela.

Pri razpoptih, oziroma križih in kapelcih straši zelo velikokrat in prikazujejo se človeku znani mrtveci, okostja in druge take prikazni. Posebno rado straši o polnoči in ob velikih godih ali praznikih, pa tudi po dnevi na samotnih krajih. Straši tudi tedaj, če je kak mrlič ostal komu kaj dolžan, in sicer tako dolgo, dokler se ne poravnava njegov dolg in krivica. Okoli leta 1865. je klical v Bačah kmet Vuhar, ki je bil slabo gospodaril in si nakopal z lahkomišelnostjo velike dolgov, na pomoč hudiča, da bi mu prinesel denarja. Priklical ga je v kleti s črno knjigo in ga panal z molitvami in blagoslovljeno kredo, da mu je prinesel denarja. Obljubil mu je moral, da mu da najmlajše, kar ima v hiši. Kmet je mislil na tele, ki ga je bila pravkar storila krava. Med tem, ko se pogaja kmet s hudičem, sliši kri-

čati svojo nosečo ženo, ki je ležala bolna v izbi. Vuhar pusti žlodeja in vso čarovnijo in hiti v izbo, kjer je ravno porodila žena krepkega dečka. Slutil je, da ga je hotel opehariti hudič, da otroka; ker pa še ni bil podpisal pogodbe, je bil otrok rešen. Hudič, denar in vse je izgubil, surovi kmet pa je klet svojo ženo, češ, da ga je pričarjala motila in spravila ob težko pričakovani denar. Od tistega dne je strašilo v njegovi hiši. Letelo je v njegovo izbo kamenje skozi okna, skozi strop in od vseh strani. Ljudje so hodili gledat čudno prikazen. Celo župnik iz Zile, znani poznejši prošt Serajnik je prišel, da bi ukrotil z molitvijo hudega duha, in prigovarjal ljudem, da naj se spanetujejo in opustijo praznoverje. Ko je svaril ljudi, je priletel kakor trdijo ljudje, od nekega velik kamen, padel župniku na glavo, mu stri klobuk in ga ranil. Na to je odšel župnik molče, ljudje pa so bili prepričani o strahu in vražah še bolj nego poprej. Strašilo je še dalje, in sicer tako dolgo, dokler ni prodal Vuhar svoje kmetije in se izselil v Weitensfeld na nemškem Koroškem.

Na Hum, kjer stoji cerkva Sv. Krištofa, prihaja po noči truma mrličev z mrtvimi duhovniki. Tam čitajo in slušajo maše. Če zaide kdo po noči do cerkvice, opazuje lahko to prikazen in vidi svoje mrtve sorodnike. Slično se pripoveduje tudi o cerkvi na Macnu pri Borovljah.

O kapelci nad Podgorami se pripoveduje, da so prenesli ljudje sveto podobno, ki so jo bili našli tam, kjer stoji sedaj kapelica, v dolino v župnijsko cerkev, dočim so metali hudi duhovi na pobožne ljudi zgoraj velike pečine, ki jih lahko vidiš še dandanes okoli župnijske cerkve.

V Šent Janžu v Rožu in ravno tako v Svečah pravijo, da so Turki razsekali Marijini podobi v oltarju obraz in da je pritekala kri: "Je les, pa je božja gnada vmes." V Svečah so hoteli udreti Turki na konjih v cerkev, pa so se začeli pogrezati do trebuha v zemljo. Tedaj so klicali Turki na pomoč in vpili: "Sveče, Sveče!" in vas, ki se je imenovala poprej Vrbjce, je dobila ime Sveče.

Na dan sv. Jurija ali na šentjurico se zbere otroci v veliko trumo. Na glavah imajo čelade iz papirja, trobijo z rogovi in zvone s kravjimi zvonci. Vodja ima leseno sabljo in se ustavi s svojo množico pri vsaki hiši in začne:

"Sveti Šentjuri
potrka na duri,
ima hlačo zeleno,
eno pa rumeno" i. t. d.,

kakor se čita v Scheiniggovih koroških narodnih pesmih. Ljudem, ki jih obdare, voščijo dolgo življenje, srečo pri živini in na polju ter obilo otrok, onim, ki jim ne dajo ničesar, pa vso nesrečo, ki je sploh mogoča. Iz jaje in zabele (zaseke) si napravijo cvrtje, ki ga dajo ali prodajo tudi drugim ljudem, kajti imajo ga čisto preveč.

Izmed zgodovinskih oseb se je priljubil koroškim Slovincem posebno kralj Matjaž; o tem vedo mnogo pripovedovati. Neki koroški kmet je vozil z Ogrskega vino na Koroško. Na svojem potu dojde nekoč skozi veliko dobrovo do visoke gore. Na gori zagleda kočico, ki je bila napolnjen z zemljo, tako, da se je komaj videla streha iz nje. Pred vrati opazi vrliga jtnaka, opananega s sabljo. Ko se mu približa voznik z vozom, jame junak tako-le govoriti: "Ti si, prijatelj, iz gornje naše strani. Povej mi, lazijo li še mravlje na sledeče tri vrhe: na vrh Sv. Krištofa, (V Rožu imenujejo mesto Sv. Krištoja goro Hum.) Šent Magdalene in Šent Urha". — Lazijo še sedaj, toda redkeje ko kdaj, odvrne voznik. Junak nadaljuje: "Reči doma: Kadar vera toliko oslabi, da ne bo nihče več prihajal na one tri gore, tedaj hočem vstati in priti s svojo črno vojsko." — "Kdo pa si ti?" ga popraša kmet iznenaden. "Kralj Matjaž sem! Stopi bliže in pojdi z menoj v to kočico, da se prepričaš na svoje oči o tem." Voznik vstopi, a kralj Matjaž mu veli: "Postavi se za moje ledje, pak poglej preko desnega ramena skozi tole okno." Kmet stori to in zagleda ravno polje, široko in dolgo. Po polju prek in prek pa stoji sami oboroženi vojaki s svojimi konji. A vse je mirno in tiho. Nihče se ne zgane, kakor da spavajo konji in ljudje. "Evo ti črne vojske!" reče kralj Matjaž začudenemu kmetu. "Poglej zopet skozi okno!" Korošek pogleda, kralj pa prime polahno za sabljo ter jo potegne malo iz nožnice. V tem trenutku oživi vsa vojska. Vojaki privzdignejo glave, konjički pa začno kimati in hrzati ter udarjati s kopiti. "Vi diš," reče na to kralj Matjaž, "temu ne bo dolgo in jaz vstanem ter potegnem sabljo iz nožnice. To-

pel veter bo vel tedaj in vdihnili vsem ljudem eno misel. Moji vojaki poskačejo na konje in črna vojska bo stala v bran za sveto vero." Tedaj bo prišlo vse za orožje, kar nosi možko glavo. Bilo staro, bilo mlado, vse pohiti v vojsko, da brani staro vero. Nastane pa takrat taka sila, da se še človek ne bo utegnil preobleči, temveč vsak pojde na vojsko v opravi, ki jo bo baš nosil na sebi. A zbralo se bo toliko pravovernega ljudstva, da boj ne bo trajal niti toliko časa, da bi mogel pojesti človek tri hlebe kruha. Ako paše tretji hleb komu iz rok, mu bo rekel sosed: "Pusti ga, brate, naj leži; po boju bo dovolj hleba in vsega." Tako naglo bodo premagali sovražnika, svete vere.

O čudnem Matjaževem koncu se pripoveduje po Spodnjem Korotanu, da so bili mogočnemu kralju zavidni vsi drugi zapadni vladarji in se združili zoper njega veliko vojsko. Premagali so Matjaža popolnoma in mu pobili vse vojake razen sto zvestih vojakov. S temi je pobegnil v votlino pod Pečjo (Peeo), ki se mu je odprla sama in ga skrila njegovim sovražnikom.

Krasno opisujejo Koroši Matjažovo prebujenje. Pred njegovo jamo bo na božično noč zrasla zelena lipa. Od polnoči do ene ure bo cvetela tako sladko, da napolni vso okolico s prijetno dišavo. Cvetla bo pa samo eno uro in se posušila potem. Na to posušeno lipo bo obesil kralj Matjaž na dan sv. Jurija svoj ščit in tedaj ozeleni lipo iznova. To bo znamenje boljših časov, ali dole je še silno dolgo. Kadar pa pride kralj Matjaž s svojo vojsko na dan, bo premagal in vse sovražnike, pregal krivice s sveta in ustalil zlato čase.

Po spodnjem Korotanu pripovedujejo, da si je bilo izbralo ljudstvo samo Matjaža za kralja na Gosposvetskem Polju in da je imel svojo stolico na Karnskem Gradu. Noč in dan so bila odprta vrata njegovega gradu; vsak siromak si je lahko izprosil milosti, vsak zatiranec je našel pravico in obrambo. Kralj je bil zelo dober in je dajal kovati same zlate. Takrat so bili zares zlati časi.

Med slovenskim narodom v Korotanu se nahaja lepo število starih pravljic, pripovedk, pregovorov, zagovarjanj in vraž.

(Konec prihodnjik.)

Fran Albrecht:

Izobčenka.

— Nevarna igra . . . je odmevalo po njeni duši dvojce besed, trdih in mračnih. In sama ni znala, da se je ob tem strastnem valu neizgovorjenih besed nehotno okrenila od okna proč in se z razpaljenimi, vročimi očmi zazrla nanj. V trenutku ji je planil spomin, žareč in pekoč, preke duše in jo kakor v nemi ekstazi vso obvladal.

"Vi nas seveda malo pospremite, gospodična Mimi," je predramil tišino tih, zamolkel, ukazovalen glas Aleksandrov. Gostje so se pripravljali k odhodu.

Mimi je sklonila glavo kakor ob tajni zapovedi. Če bi ji ukazal, naj ostane, sedla bi, sklonila glavo in bi ostala.

Kolikokrat ji je bilo tako, ko se je namah začutila tako strašno osamljeno in zapuščeno. V tistih neskončnih, melanholičnih večerih je prihajalo tisoč in tisočkrat: vse prejšnje njeno življenje, šumeče in vriskajoče, vsi daljni sladki in grenki spomini, vse se je spojilo, zmledlo, zlilo v en sam polblazen krik hrepenenja: Proč proč! Ljubezni, življenja, mladosti!

In s svojimi drobnimi, ostrimi prsti si je rula tedaj po laseh, s pestmi se je bila ob prsi in čelo in klicala s svojim onemoglim srdom: "Zakaj, o zakaj sem jaz ženska, zakaj nisem jaz mož!" . . . In zato je bežala.

Hotela je daleč, tja v črne, mrtve lesove, ki so se kopičili v svoji nočni temi kakor ogromni grobovi, med samotno skalovje, še dalje od sveta, še bolj od ljudi, še globlje v pozabljenje, pa naj jo ob tem zagrnejo črni prepadi, zasujejo sneženi navali. Bežala je iz hiše, iz te črne, zamrežene jetnišnice, postavljene visoko na goro, begala je okoli in v njeni duši se je boril strah z mo-

gočno strastjo, ki je vabila v pozabljenje in smrt.

Tako je drevela okrog, kakor blazna, brez smotra, zadevaje se ob kamenje in dračje, ki je ležalo po tleh, včasih v snegu in mrazu, padala, vstajala in zopet hitela naprej, dokler se ni, onemogla in težko hropeča, krvaveča na rokah in obrazu zgrudila brez moči kje na tla in zajokala z divjim, glasnim jokom.

Pozabljena, zapuščena in — sama, sama!

Tako je vstajala pred njo resničnost, nesramno razgaljena, potvorjena od njene bolne, vročene fantazije: leta beže brez haska, najlepša leta. Cvetje mladosti vene brez duha, usiplje se brezplodno in ona — devetindvajsetletna starka, zgubana in vela — životari na tej strašni gori, izobčena iz vsega resničnega življenja, ki bi ga imela pravico tirjati tudi zase. . .

Kje je izhod iz te neskončne, proklete samote, kdaj bo konec teh enakomerno tekočih, brezbarvnih dni, ki padajo nanjo s svojo monotono ravnodušnostjo liki udarci biča, da se vije telo in blazni duša v nerazumljivi, nezastuženi bolečini? Ni izhoda, ni konca! Danes je tako, jutri zopet in vse, vse dni, dokler je ne vržejo v tisto črno prst tam gori kje za cerkvijo. . .

Čeprav je vedela, da je neizmerno misliti na to, je vendarle mislila zopet in zopet. Slast je čutila, ako se je mučila in si slikala bodočnost kolikor mogoče črno in brezupno; slast je čutila, ako si je napenjala možgane, navala po duši: naslajala se je ob lastni bolečini svoji.

S trpkim gorjupostjo se je spominjala časov, ko so se romale preko domovine njene brezuspešne prošnje za premestitev. O, temu je dalo! Zdaj je tako zadovoljna, kakor pravijo njeni višji — res, ustvarjena je za samoto in za hribe!

Zasmejala se je in njen smeh je tekmoval z blaznimi disakordi tulečega vetra. In spomnila se je časov, ko je še ob nedeljah in četrtek hodila v dolino. Z srdito, onemoglo bolestjo ranjenega srca se je spomnila, kako so tekmuje letali za njo vsi, od golobradega učiteljskega suplenta pa do sentimentalno-pobožnega kaplana in oženega župana, laskali ji v njeni navzočnosti s komplimenti, ki so vsekakor pričali o njih duševni kvaliteti, vili oči s prosečimi, vdanimi smehljaji, za hrbtom pa si šepetali spolske frivolnosti in nesramnosti o njenem telesu ter brili dvoumne burke na račun "hribovske dame".

"Sodrga, svinje!" je kriknila Mimi, planila kvisku in s stisnjenimi pestmi in razljučenimi očmi strmela na pokrajino, ki je počivala nizko pod njo, mirna in pokojna. Zvezde so sijale na nebu kakor zlati bleščeči draguljčki; kakor drobna, mežikajoča očesca otrok so se plaho in nemirno utrinjale male luči v dolini ter zrlje iz mrakov in teme tako zaupno in mило, kakor nedolžni detinski smehljaji. . . Toliko lepega miru in pokoja je bilo tam spodaj, kakor da plovejo nevidni, dobri angeli nad to dolino, čuvajoči jo in neslišni, roseč le mir in pokoj in ljubezen. . .

"Hinaščina! Vsa ta zemlja se bo utopila v močvirju brezmejne svoje hinaščine!"

In do zvezd, daljnih, nedosežnih bi rada zakričala svoje sovraštvo: kako sovraži to zemljodomovino, ki jo je zaslužila, da ne more od nje, te ljudi-rojake, in ta hinavski mir in pokoj, ki jo ubija. Preklinjala je svojo mladost in svoj stan in svoje telo ter vse svoje želje, ki se ne uresničijo nikoli. Preklinjala je svojega očeta, ki ga ni nikdar poznala, ki je izdal mater in njo, še preden je bila rojena, ne da bi čutil v sebi dolž-

nost, biti ji oče. . . Preklinjala je svoje nekdanje prijatelje, ki so ji nekoč govorili lepe, zlagane besede, kojim je ona odgovarjala lepe, zlagane besede. . . In tako se je naposled morje njenih kletev razlilo preko vseh možkih.

Klela je, kakor bi molila: z zanosom in patosom, ki je del ženske narave. In niti slutila ni, da je tudi to vse — laž. . .

Ko se je spomnila svoje pokojne matere, pa je namah postala vsa mirna, bolno resignirana. Videla jo je tam v tisti tesni podstrešnici ob svitu petrolejske svetlobe nad belim perilom, kako vbada, neprestano vbada. . . Vsak njen vboj-ljaj je molčeč, trpek protest proti krivici življenju, a njena ustna so zaprta tožbam in vzdihom, v njenih polugaslih očeh je molčeča vdanost brez upa.

"Mučenica si bila, mati," je šepetala iskreno, "tudi tvoja hči je obsojena v nemo mučeništvu. Življenje je krivično."

Tako je stopala proti domu, jetnišnici z zamreženimi okni. Tiho je stopala z upognjeno glavo.

Vse je ugasnilo v nji in otopelo, solze pa so ji še žgale v očeh in na licih. Legla je na posteljo oblečena, kakor je bila. Narahlo so se ji stresla ramena v pridruženem ječanju. Oh, saj more biti jo bo čul kdo. . .

In tedaj so se počasi in brez šuma odprle duri na stečaj in v njeno temno izbo je stopil rešenik. . . Prišel je od daleč, iz tujine. In kakor blesteč, širok evet izza mraku se je zaiskrilo belo čelo, visoko in strmo, in pod njim, globoko pod njim dvojne oči, podobnih silnim plamenom, dvoje žarkih, zahtevajočih, energičnih oči, katere najbolj ljubijo ženske. —

(Konec prih.)

Poslednji dnevi Štefana Poljanca.

Nikoli še ni slišal Poljanec toliko resnične grenkobe v besedah gospoda Valentina. Tožil je zmirom in kadar je pil dobro vino, so se mu časih celo oči zasolile in objokaval je svoje mučeništvu. Ali ta otožnost je bila kvečjemu dolgočasna in tudi gospod Valentin sam ni zahteval, da bi prijatelj jokal z njim.

"Ni tako hudo!" ga je tolažil Poljanec. "Zakaj bi človek govoril o grobu, dokler je mlad!"

"Malčji, kje pa je vino?" je zaklical gospod Valentin. Prijazna gospa je prinesla vina, gospod Valentin je točil s tresočo roko.

"Te dni, ko sem bil tako sam, sem premišljeval veliko!" je govoril gospod Valentin s tako resnim in zamolklim glasom, ki ga Poljanec prej ni poznal. "Veliko sem premišljeval in dobro vem, zakaj ni nikogar k meni. Pomislite dobro, gospod Poljanec, da je spoznanje prvo poglavje smrti. Zdaj, ko sem izprevidel, da že dolgih dvajset let ne živim več, kar se pravi živeti, zdaj se je odprl grob pred menoj in vidim ga tako natančno, kakor da so ga bili izkopali tu pred zofo, pred mojimi nogami. Zakaj pa ne pijete, gospod Poljanec?"

Štefanu Poljanecu je bilo zelo čudno pri srečanju; zgenilo se je v njem spoznanje in pomislil je: "Spoznanje je prvo poglavje smrti."

Gospod Valentin je pogledel v strop in je zavzdihnil.

"Takrat bi bil moral umreti in moje ime bi se svetilo jasno iz tistih časov. O, kako neprijetno je, če živi človek v preteklosti in mu je sedanjost ob vsakem koraku napotki, ker se ni o pravem času vtelesnil vanjo! Sedanjost ima čisto drugačno mero nego preteklost. Kar je bilo nekoč veliko, je zdaj majhno in narobe. Misli so drugačne, jezik je drugačen; kakor da bi prišel človek z zemlje na Marta. Kaj pravite, gospod Poljanec, kakšni so moji verzi?"

Gospod Valentin mu je pogledal naravnost v obraz in Štefan je zardel.

"O, gospod Valentin —"

Gospod Valentin se je zasmejal zadovoljno in ves obraz se mu je svetil.

"No, glejte, kako lažete! Saj vem, da se vam zde moji verzi neumni, starinski, brez duha in brez poezije, posebno tisti, ki opovejo ljubezen in domovino. Vsem se zde taki; nekoč sem jih poslal cel šop uredniku Klepan, svojem prijatelju, in točil je solze od hvalečnosti, objavil pa ni nikoli niti besede. Nekdo drugi — če niste bili vi sami, gospod Poljanec, Bog vam grehe odpusti! — neko drugi mi je svetoval, da naj jih izdam v lepo opremljeni knjigi, in tako sem storil. Ali imate to knjigo?"

"Ne!" je zardel Poljanec.

"Nič vas ne bodi sram, saj je nima nihče. Dvesto forintov me je stala ta reč, sedem izvodov

sem prodal, stoinpetdeset sem jih podaril znancem, ostali pa leže v velikem zaboju pod streho in to zimo, če jo doživim, bo moja žena kurila z njimi."

Poljanec je poslušal in je mislil: "Kako je to čudno! Nikoli nisem objavil svojih verzov, nisem ne mučenik, ne starec in tudi ne oženjen, pa vendar me mi zdi, kakor da bi govorilo moje sreče besede gospoda Valentina!"

"Pa vendar, le pomislite, gospod Poljanec, rečem lahko brez napuha, da so bili moji verzi nekoč dobri in se je marsikatera devica jokala ob njih. Niso bili slabši od Tomanovih — zdaj pa preudarite, če bi sedel zdalje pred vami Lovro Toman in bi vas vprašal, kako sodite o njegovih verzih!"

"Toman je zapisan v zgodovini," je omenil Poljanec.

"Saj to je!" je zavzdihnil gospod Valentin. "On je živel o pravem času in je umrl o pravem času. Poznal sem ga dobro in tudi njegovo lepo brado sem poznal. Vse ljudi sem poznal, ki so živeli takrat in ki je zdaj njih ime zapisano v zgodovini; bil sem med njimi, živel pa nisem, prav nikjer se ne pozna in nikjer ni zapisano, da sem živel. In ko so šli oni dalje, ko niso več delali rodoljubnih verzov in niso več nosili širokih klobukov in so bili zmirom bolj in bolj debeli, sem ostal jaz, kjer sem bil, in sem se vrtil v kolobarju. Drugi so šli z življenjem po vseh potih in ovinkih, niso bili nikoli ne večji in ne manjši, ker jih je videlo življenje zmirom od blizu. Jaz pa sem bil že daleč zadaj, zmirom dalje, naposled me niso

videli več in so me pozabili. . . Kaj pa vam je, gospod Poljanec? Ali sem vas razžalil?"

Poljanec se je zleknil na stolu, vzdignil je kozarec in je pil, da bi zakril grozo, ki mu je bila spaliča obraz.

"Tudi ja zsem že tako mislil, gospod Valentin, kakor pripovedujete!" je izpregovoril mukoma s tihim glasom.

"Tako je, kakor pripovedujem. In zato ni ob teh dolgočasnih urah nikogar k meni. Spomnijo se me, kadar me srečajo, in še takrat se začudijo, kakor da bi ugledali znanca od Sv. Krištofa. Moja doba je minila, umreti bi bil moral znoj, ali pa jo pozabiti. Ah, in tako kratka je bila tista doba! Te dni, ko sem bil sam in me je obsenčilo spoznanje, sem štel dobe, ki so šle že mimo mene. Našel sem jih pet, in če mi da Bog nekajati zimo, jih bom štel šest. In poznam ljudi, ki so živeli vseh petero, prijatelji, živeli in jih niso samo gledali od strani kakor jaz. Kako spretni so ljudje, o, kako spretni!"

Gospod Valentin je izpraznil že dvojce kozarec; lica so mu rdela in oči so se mu svetile. Poljanec ni razumel več njegovih besed; tako težka mu je bila glava, kakor da je bil prečul vso noč. Vstal e izza mize.

"Kam pa, kam?" se je prestrašil gospod Valentin.

"Imenitno pot imam še noč," je jecal Poljanec. "Skoro bi bil čisto pozabil nanjo. . . Ali poznate gospoda Petrinarja?" je vprašal nenadoma in komaj da je sam vedel zakaj. (Dolje)

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK.

Lastnik in izdajatelj:

Jugoslovanska delavska tiskovna družba v Chicago, Illinois.

Naročnina: Za Ameriko \$2.00 za celo leto, \$1.00 za pol leta. Za Evropo \$2.50 za celo leto, \$1.25 za pol leta.

Oglaš po dogovoru. Pri spremembi bivališča je poleg novega naznaniti tudi stari naslov.

Glasilo slovenske organizacije Jugoslovanskega zveza v Ameriki.

Vse pritožbe glede nerednega pošiljanja lista in drugih nerednosti, je posiljati predsedniku družbe Fr. Udovich, 1844 So. Racine Ave., Chicago, Ill.

PROLETARIAN

Owned and published every Tuesday by South Slave Workmen's Pub. Co., Chicago, Illinois.

Subscription rates: United States and Canada, \$2.00 a year, \$1.00 for half year. Foreign countries \$2.50 a year, \$1.25 for half year.

Advertising rates on agreement.

NASLOV (ADDRESS):

"PROLETAREC"

6008 W. 31. STREET, CHICAGO, ILLINOIS

Telefon Lawndale 8157.

Zmes.

Iz Washingtona poročajo: Od kar so bile povišane mezde delavcem v železniških delavnicah, se je vrnilo na železnice nad 5,000 delavcev, ki so prej pustili delo radi prenizke meze. To je pozročilo, da je železniška uprava dobila potrebne delavce, da izvrši popravila na železniških vozovih in lokomotivah. Železniška uprava upa, da bo pred zimo popraviljenih na tisoče železniških voz in lokomotiv, ki so lansko zimo stali na stranskih tirih. Na conwayskem kolodvoru pennsylvanske železnice dela zdaj štirikrat toliko delavcev, da izvrši popravila. Železniška uprava je rešila nalogo, katero niso mogle rešiti železnice, dokler so bile pod privatno kontrolo.

Iz New Yorka poročajo: Hammerling, naš linik "Zveze" tujezemskih časopisov, je priznal, da je prejel denar od znanega dr. Rumelyja in da je predlagal svoje račune nekemu dr. Albertu, ki je bil glava pruskih volonov v Ameriki. Hammerling je nadalje izpovedal, da je razdelil ta denar med časopise, ki so bili pod njegovim predsedništvom združeni v "Zvezi tujezemskih časopisov", ki so nosili njegovo znano znamko "American Association of Foring Language Newspaper" — "Membership Label."

Bil je zaslišan kot pričča tudi A. Gabriel, ki je pričal, da je bil Bernstorff v pisarni Hammerlinga in da mu je Hammerling rekel: "Arthur (Gabrielovo krito ime), kar je bilo, veš, drži jezik za zobmi."

Gabriel je nadalje pričal, da je konec meseca prejel v svoji kuverti \$500 kot nagrado. Njemu in Datnerju je Hammerling naročil, da naj z ekspresnim vozom prepele knjige in spise v neko hišo na Peti cesti in vse sežge.

Po poročilih, ki jih je vladni delavski oddelek dobil začetkom avgusta iz krajev vzhodno od Mississippija, se ne more število neizkušenih delavcev, ki bi bilo potrebno za vojna in druga važna podjetja, za zadovoljivo. V južnih in jugozapadnih državah primanjkuje tudi farmerskih delavcev. Povsod je baje dovolj stavbinskih delavcev, nasprotno je pa neki veliko povpraševanje po strojnikih, kotlarjih, železolarjih in sploh po izkušenih delavcih. Ladje gradnike iščejo v Seattlu, Philadelphiji, Wilmingtonu, New Yorku in Gavestonu. Stavbinskih delavcev je povsod dosti. V tovarnah in munijskih delavnicah povprašujejo po delavkah.

Iz Ottawe v Kanadi poročajo: Letošnji pšenični pridelek v Kanadi znaša 232,000,000 bušljev in je za 1,742,850 bušljev nižji od lanskega. Naobratno je pa oves do bro obrodil. Pridelali ga bodo 416,000,000, ali 13,000,000 bušljev več kot lani.

Predsednik Wilson je potrdil, da ostane cena 26c za funt bakra kot maksimalna cena do 1. novembra v veljavi. Ceno je določil odbor za določanje cen v vojnem industrijskem odboru v sporazumu s producenti bakra.

OBDAVČENJE VOJNIH PROFITOV.

V raznih kapitalističnih listih je najti deloma zakrinkane, deloma pa popolnoma jame napade na načrt za povišanje davka na vojne profite. Kako se ta davek določi, še ni natančno znano in v merodajnih krogih se razhajajo mnenja. Zadeva je v resnici nekoliko razvozlana in treba je vzeti razne faktorje v poštev, če se hoče doseči pravi uspeh. Tako je na primer vprašanje, katere dohodke je treba vzeti za podlago, da se doloži, kje se konča opravičeni dobiček kakšnega podjetja in kje se prične izredni profit, ki ga je zahvaliti le vojni.

Razprave o takih vprašanjih so koristne in potrebne. Toda gotovim glasilom ne gre za razvozljanje takih težav, temveč za načelo, ki jim sploh smrdi. Kapitalizem ljubi profite, ne mara pa davkov. Tukaj čitamo lahko o neumestnem poseganju v privatne zadeve, tam o "konfiskaciji imetja", in nekateri govore o "socializmu", ki ga vidijo v vsakem višjem obdavčenju profitov. Le bognejad, da bi se komu izmed dobičkoljubnih gospodov reklo, da ni dovolj patriotičen! Užaljen bo v dno duše, če sliši kaj takega.

V resnici je obdavčenje vojnih profitov do skrajne mere najpravičnejša stvar na svetu in ne enega trdnega argumenta ni mogoče navesti, zakaj naj se ne bi izvršilo. Govoriti o konfiskaciji je popolnoma nezmislno. Kdor pa govori, da pomenijo taki davki socializem, se poslužuje tega izraza le zato, ker ve, da je "socializem" še v mnogih krogih grozno strašilo.

V sedanjih razmerah bo pač vsak dosledni socialist priporočal visoke davke na vojne profite. Iz tega pa vendar ne sledi, da je to socializem. Če bi bil socializem že izvršen, tedaj sploh ne bi bilo vojnih profitov, ker se ne bi v socialističnem sistemu nič izdelovalo za profit, temveč za potrebo. Zlasti pa ne bi moglo biti privatnih vojnih profitov, ker bi imela socialistična država industrije v svojih rokah.

Socialisti zagovarjajo visoke davke na vojne profite zaradi socialne pravičnosti, kolikor je še mogoče v sedanjih družbi in vprico takega izrednega položaja, kakor ga ustvarja vojna. Država ima zaradi te krize ogromne potrebe, s katerimi so spojeni ogromni stroški. Finančnih sredstev ne more niti država iztepati iz tal. Le v bajkah za naivne ljudi napravi država lahko toliko denarja, kolikor ga hoče. Kjer se zgodi res kaj takega in izda vlada več papirnatega denarja, nego ga more pokriti s svojo kovinsko rezervo in s svojimi dohodki, tam zažuga bankrot in državna kriza.

Država je kakor privaten človek odvisna od dohodkov. Če ima kaj podjetij, ji ta lahko prinašajo nekaj dohodkov. Sicer je pa glavno vprašanje, kako dobiti od ljudstva toliko sredstev, kolikor jih potrebuje.

Če bi bili vsi ljudje v državi enako bogati, bi bila stvar zelo enostavna. Nič drugega ne bi bilo treba, kakor razdeliti syoto vseh potreb na toliko delov, kolikor je samostojnih prebivalcev, pa od vsakega iztirjati njegov delež. Ker pa ni tako, se mora vlada vprašati, ne, kje je mogoče zahtevati, ampak kje je mogoče kaj dobiti, in nadalje, koliko je mogoče dobiti tukaj, koliko pa tam.

Čim večje dohodke ima kdo, tem več lahko pogreša. Za človeka, ki zasluži tisoč dolarjev na leto, je deset dolarjev obetna žrtev; milijonar si ne bo moral ničesar odreči, ako odda polovico svojega dobička.

Pri-vojnih profitih je pa stvar povrh ta, da jih imajo podjetja zahvaliti edino dejstvu, da divja vojna na svetu; sami nimajo najmanjše zasluge za to; oni niso ustvarili konstelacij, ki so jim omogočile vleči ogromne dobičke iz njih; nobenega pomnoženega dela niso vložili v podjetje. Ves ogromen povišani profit je kakor zgodi tek v loteriji. A ker je prišel ves dobiček od države in od ljudstva, je le pravično, da razpolaga država v svoji potrebi z njim. Če razpolaga z življenji, ni razloga, zakaj ne bi tudi s profiti.

Zakladniški departament je poslal Franciji \$2,000,000. Vse posojilo Franciji znaša \$2,965,000,000.

VOJNA RAZSTAVA V CHICAGO.

Dne 2. septembra t. l. otvora veliko vojno razstavo v Grant Parku, da dobi občinstvo, ki je oddaljeno od fronte, malo pojma, kako je na bojišču. Na razstavi bodo razstavljene trofeje, ki so jih ameriški vojaki in zavezniki odvzeli sovražniku.

Napravljeni bodo pravi strelski jarki, v katerih se nahajajo zdaj ameriški fantje, ki se bojujejo za osvoboditev podjarmljenih narodov in za zmago demokracije. Izdelani bodo zakopi, ki služijo ameriškim vojakom za počitek in obenem za kritje pred sovražnimi granatami. Razvrščeni bodo topovi, letala, zračne ladje in druga bojna sredstva, ki so jih odvzeli sovražniku. Vsakdo, ki obišče razstavo, se bo lahko na svoje oči prepričal, s kakšnimi vojnimi sredstvi se danes vojskujejo.

Razstava ima tudi velik izobraževalen namen. Obiskovalci se bodo pred vsem lahko prepričali, da je to res vojna demokracije proti avtokraciji. Videli bodo, kako ravna Nemci na povelje svojih avtokratičnih gospodov z ženskami in otroci, kako pustošijo zasedene kraje, itd.

Ravnato tako zanimivo je za vsakega obiskovalca, da vidi, kako se bojujejo ameriški fantje, kako jih vbežajo in zakaj je potrebno, da jih vsi podpirajo, ki ne gredo na fronto.

Razstava je zvezana z velikimi troški in da se pokrijejo, so uvedli vstopnino. Vstopnice v predprodaji stanejo le 25c. Ena vstopnica je veljavna za eno odraslo osebo ali dva otroka. Vstopnice pri vstopu v park bodo stale 50c. Pameino je, da kupi vsakdo vstopnico v predprodaji, ker je cenejša in se mu ne bo treba zanj drenjati pri blagajni. Vstopnice bodo skoraj povsod na prodaj. Prodajali jih bodo društveni tajniki, trgovci, v sladodelnicah, lekarnah, tovarnah itd.

Za vsako narodnost bo v razstavi določen poseben dan. Jugoslovani — Slovenci, Hrvati in Srbi — bodo imeli svoj dan. Sliši se, da bo jugoslovanski dan dne 15. septembra, ki je nedelja. Na razstavi boste imeli priliko videti linijo zakopov, način bojevanja proti submarinkam na morju, ki ga bodo kazali na jezerski gladini ob Grant parku, itd. Na razstavo so pripeljali 20 železniških voz vojnih predmetov. Vlada izjavlja, da ni razstava prirejena za napravo dobička, ne iz namena, da si ljudje pasejo ob nji radovednost, nego da se ljudstvo pouči, da je to ljudska vojna, da se pouči o težavah in naporih vojevanja, o žrtvah naših fantov, ki padajo v boju za principe demokracije.

Razstava je prirejena zato, da jo ljudje obiščejo, zaradi tega je stvar tako urejena, da se nekaj dni določi splošni čikaški publik, ostali dnevi pa bodo na razpolago raznim narodnostim. Dne 15. septembra na primer je jugoslovanski in češki dan. Razstava traja od 2. do 15. septembra in se vrši pod nadzorstvom odbora za javne informacije (Committee on Public Information) s sodelovanjem francoske, belgijske, kanadske, angleške in italijanske vojne komisije. Pomagale jim bodo razne ilinojske organizacije kot Illinois State Council of Defense itd. Vstop, ki so prodajajo v predprodaji do 2. septembra, stanejo, kakor že omenjeno 25c., po drugem septembra pa 50c. Prodaja vstopnic je organizirana potom različnih ameriških organizacij in organizacij tujezemskih narodnosti. Vsaka teh organizacij dobi od uprave te razstave vstopnice, kolikor jih hoče, pod pogojem seveda, da se vstopnice prodajo in druge vrnejo. Vsaka teh organizacij dobi potem kredit za dotično narodnost, kateri pripada organizacija ali odbor, ki vodi prodajo vstopnic.

Priporočljivo je ne le za Slovence v Chicago, da kupijo vstopnice in si ogledajo vojno razstavo, ampak tudi za bližnje naselbine: Waukegan, Aurora, Joliet, Hammond, East, West in South Chicago, itd.

Nikomur ne bo žal, da je obiskal razstavo, ker si bo vsakdo razširil svoje znanje o stvareh, o katerih nima pojma.

Slovenecem priporočamo, da kupijo vstopnice le od Slovencev. Komur je nemogoče kupiti vstopnic pri domačih ljudeh, naj jo potem kupi, kjer mu je najbolj pri roki.

PROFITARSTVO.

Če se posveti v kote kapitalističnih kupčij, se najde marsikaj zanimivega, o čemer se je prepričala tudi ameriška vlada, ko je dobila vsled velikanskih vojnih potreb stike z mnogimi podjetji v deželi. Pisali smo svojčas že o graftu, ki se je odkril pri dobavi dežnih plašev za ameriške vojake. V to poglavje spada tudi sledeče poročilo iz New Yorka:

Vladni inspektorji, ki preiskujejo dežne plaše, so našli nad 28,000 defektnih dežnih plašev, ki bi po pogodbi med vlado in dobavitelji morali držati vodo. Preiskava se vrši v brooklynskih skladiščih. Francoski uradniki naznanjajo, da je bilo pregledanih že nad 55,000 dežnih plašev, odkar je bilo ustavljeno odposiljanje v Francijo, ker se je general Pershing pritožil, da so dežni plašči defektni. Skoraj polovica teh plašev je bila odklonjena in okoli 19.000 dežnih plašev v tem pristanu še ni pregledanih.

Detalje o preiskavi sta obelodanila neka avtoriteta v oskrbniškem departamentu in Houston Thompson, namestnik zveznega državnega pravdnika, ki vodi preiskavo o korupciji, ki se je vgnezdila pri dobavi dežnih plašev. Preiskava je povzročila, da je obtoženih že več oseb in korupciji. Med obtoženimi je tudi Aubrey Vaughan, kapitan v oskrbnem departamentu.

Zvezni uradniki pravijo, da so preiskali dežne plaše sedemnajstih tvrdk. Med temi tvrdkami je bilo le šest tvrdk, ki so imele več dobrih plašev, kot jih je bilo odklonjenih. Tvrdke so sledeče:

H. E. Lazarus Company, Manchester Raincoat Company, Lesser and Sontge, Yorkshire Manufacturing Company, Pines Rubber Company in Louis J. Fried.

Več kot petdeset odstotkov slabih plašev so imele sledeče tvrdke: C. Kenyon Company, Rubber Garments Specialty Company, Automobile Raincoat Company, Interboro Raincoat Company, Plottel Raincoat Company, Hanauer and Rosenthal (trije slabi plašči na štiri plaše), S. Levinsky and Sons, in Newark Rubber Company.

Vse tvrdke, izvemši Newark Rubber kompanije, imajo svoje tovarne v New Yorku.

Po izjavi inspektorjev so dežni plašči puščali vodo večinoma pri robovih. Obtoženi so tudi mnogi tovarniški uslužbenici, da so zarotniškim potom goljufali vlado. Tovarnarji so še posebej obtoženi, da so podkupovali vladne uradnike.

Vse civilne osebe, ki so v zvezi s temi sleparijami, pridejo pred zvezno porotno sodišče, vojaki pa najbrž pred vojno sodišče. Do sedaj je veleporota že obtožila nad dvajset oseb. Prizanesli ne bodo nikomur, da si bodo profita lačni ljudje zapomnili, da ni pametno, če kdo skuša oslepariti strica Sama.

Zanimivo je poročilo, ki ga je dal zakladniški vladni oddelek sestaviti o dobičkih v industriji in ga je predložil kongresu. O tem poročajo iz Washingtona: Zakladniški departament je dokončal svoje poročilo o ameriški industriji. Poročilo se bavi z 31,500 korporacijami.

Kongresniki in senatorji pravijo, da opravičuje poročilo izjavo predsednika Wilsona, ko je govoril o profitarstvu.

Največji dobiček je bil pri živilih. Producenti živil so napravili v letu 1917 mnogo večji dobiček kot v letu 1916, dasiravno so v mnogih slučajih imeli nad 100 odstotkov prebitka. Profiti mesarjev so naraščali stalno. Neki mesar je v letu 1917 napravil \$19,000.00 več profita kot v letu 1916.

Tudi v jeklarski in železarski industriji je velik profit. Tako je tudi v oljni in premogovi industriji.

Mali mlekarji so napravili ogromne profite, tako pripoveduje poročilo. Neka mala kompanija z \$2,400 kapitala je napravila \$11,659 profita v letu 1917, v letu 1916 je imela dotična kompanija le \$4,000 dobička. Neka druga tvrdka z \$1,600 kapitala, ki je imela v letu 1916 le \$734 dobička, je v letu 1917 napravila \$6,914 profita. Neka druga kompanija s \$100,000 kapitala, je pomnožila svoj profit od \$8,036 na \$53,000.

Tudi ribiške kompanije so napravile velik dobiček. Nekatere kompanije niso imele dobička. Teh ribiških tvrdk je prav malo, medtem so pa nekatere napravile do 164 odstotkov profita.

V profitu prav nič ne zaostajajo kompanije, ki so se pečale s sadjerejo in pridelovanjem zelenjave. Neka družba je imela 240 odstotkov dobička več kot v letu 1916.

Živnorejci so stalno poviševali profit. Skoraj je ni industrije, v kateri niso kompanije napravile velikega dobička. Med vsemi kompanijami je napravila neka družba, ki se peča s pranjem perila, 1,000 odstotkov profita, druge take kompanije so pa napravile do 100 odstotkov in več dobička.

Neka družba s \$50,000 kapitala ki ima kinematografično gledališče, je napravila v letu 1916 \$63,000 profita, toda v letu 1917 se je profit znižal.

Tako imajo velik profit tudi izdelovalci sladokola. Družba s \$40,000 kapitala je imela v letu 1917 \$304,000 dobička, v l. 1916 pa \$203,000.

Tako našteva poročilo industrijo za industrijo: pivovarniško, avtomobilsko, usnjarsko, premogovo itd. Naštete so ulične železnice, groceristi, prodajalci tobaka na drobno. In skoraj povsod pokazuje poročilo izredno velik profit.

Iz New Yorka poročajo: Grofice Sonjo Szaniawsko, o kateri govore, da je žena poljskega oficirja, ki se bojuje na strani zaveznikov v Franciji, so pozvali v biro za sovražne inozemce. Tam so jo izprašali in pridržali za nadaljnje izpraševanje. Direktno ni obtožena, da je delovala proti interesom Združenih držav, ampak dognana stvar je, da je imela prijateljske stike z gotovo sumljivo skupino Madjarov. Grofica je bila rojena v Galiciji leta 1888. V Združene države je prišla v letu 1915 in poročila nekega Zackovna. Po njegovi smrti je poročila grofa Szaniawsko.

Železniški upravitelj McAdoo se je na lastne oči prepričal, da mora mnogo pasažirjev na železnici Chesapeake & Ohio stati, če se vozijo med Cincinnatijem in Hot Springsom, W. Va., ker ne dobe sedežev. Mr. McAdoo je vsled tega odredil, da pridele vlakom več pasažirskih voz ali pa da vlaki vozijo v dveh sekcijah. — Take razmere se najdejo tudi na raznih drugih železnicah.

Izdelovalcem mila v Los Angelesu je došel poziv, da naj pošljejo ponudbe za dobavo mila, ki ga odpošljejo v taborišča na zapadu. In sicer potrebujejo: Štiri milijone osemsto dvajset tisoč kosov mila za umivanje, 15,620 kosov mila za čiščenje kovin, 57,000 funtov razsekanega mila in 29,800 funtov umivalnega praška.

Iz Washingtona poročajo: Od osemindeset aretiranih sufražetk je bilo sedemnajst obsojenih na denarno globo po \$15, ker so dne šestega avgusta splezale na Lafayetteov spomenik, ki se nahaja nasproti Bele hiše. Obsojene sufražetke so izjavile, da ne plačajo denarne globe in gredo rajše petnajst dni v zapor.

Civilisti ne smejo v Camp Grant od sobote 17. avgusta po 6. p. m. Obiski civilistov v vojnem taborišču so prepovedani za deset dni. Vstop v taborišče je dovoljen le onim civilistom, ki imajo dovoljenje od divizijskega poveljnika, ali če obiščejo bolne sorodnike v oporišni bolnišnici. Taborišče Grant povečajo, da bo v njem prostora za 55,000 do 60,000 mož. Sedaj je v njem prostora le za 42,000 mož. Taborišče bo v prihodnje služilo le infanteriji. Novince, ki bodo dodeljeni infanteriji v državah v srednjem zapadu, bodo poslali v to taborišče, da bodo sposobni takoj za fronto, ko odidejo čez ocean.

Iz Washingtona poročajo: Ameriško ljudstvo je kupilo za \$580,000,000 hranilnih in varčevalnih znamk. Poročilo zakladniškega departamenta naznanja tedenske prodaje takole: Teden, ki se je končal 10. avgusta \$32,000,000, 3. avgusta \$52,000,000, 27. julija \$58,000,000, 20. julija \$53,000,000, 13. julija \$53,000,000, 6. julija \$21,000,000.

V rudniku družbe Consumers Mining pri Harmarville, Pa., se je dogodila razstrelba, ki je uničila pet človeških življenj in ranila pet rudarjev. Plinska razstrelba je bila tako močna, da jo je bilo slišati več milij v okrožju in da je vrgla človeška telesa iz globočine 30 čevljev na zemeljsko površino. Majhen deček je našel človeško roko dve uri po razstrelbi več sto čevljev daleč od vhoda v rudnik. Neki delavec, ki je stal ob času razstrelbe blizu vhoda, je bil poškodovan. Tlak ga je vrgel na tla in zlomil si je nogo. V rudniku niso delali 18 let in prevzela ga je Consumers Mining Co. pred kratkim, da tako pomnoži produkcijo premoga. Ob času razstrelbe so delali priprave, da prično s polnim obratom. Če bi se dogodila razstrelba, ko bi bil obrat v rudniku v polnem tiru, bi bile žrtve številne.

Takoj, ko so došle vesti o razstrelbi, so odhiteli na mesto nesreče ambulančni vozovi iz Pittsburgha, Verone in New Kensingtona. Kompanijski uradniki niso mogli podati o vzrokih razstrelbe drugih pojasnil, kot da je eksplozivni plin. Oblasti uvedejo preiskavo o razstrelbi.

Iz Washingtona poročajo: Eksekutiva "Lige v pomoč Rusiji" naznanja, da se združi na stotine organizacij, ki imajo na tisoče članov v tej ligi, da pomagajo Rusiji. Med voditelji lige so Samuel Gompers, predsednik "Ameriške delavske federacije", Charles S. Barrett, predsednik "Ameriške farmerske izobraževalne in kooperativne unije", in senator Borah iz države Idaho. Liga uprizar poučno kampanjo, s katero bo apelirala na ameriško ljudstvo, da naj pomaga ruskemu ljudstvu in tako ustvari stalno prijateljstvo med obema republikama.

Iz Washingtona poročajo: Pričeli so delati priprave za registracijo 13,000,000 mož, ki se bodo morali registrirati po novem zakonu. General Crowder je v ta namen že izdal potrebne instrukcije vsem nabornim uradnikom. Registracija se dovršila pred 15. septembrom in če je le mogoče že 5. septembra, kajti registriranci, pri katerih so všteti tudi tisti, ki se bodo registrirali 24. avgusta, bodo do 1. oktobra pozvani v vojaški službo.

Iz Cape May, N. J., poročajo: Pod vodstvom vrhovnega armadnega zdravstvenega urada, so tukaj odprli šolo, da odpravijo pri vojaki napake v posluhu in jeziku. To je menda prva šola te vrste na svetu. V tej šoli bodo podučevali vojake, ki se vrnejo z bojišča in so izgubili del posluha ali daru govora. Šola se je odprla s polnim številom učiteljev in tolikim številom učencev, kot je potrebno za poduk.

Iz New Yorka poročajo: William H. Edwards, davčni uradnik, izjavlja, da računajo nekateri trgovci, ki prodajajo avtomobile, in druguljarji, kupeem več kot tri odstotek davek. Navedel je slučaj, da je plačal trgovec za avtomobil tovarnarju \$2,500 in povrh \$75 davka. Avtomobil je prodal kupeu za \$3,000, posebej mu je pa še računil \$90 za davek. Edwards pravi, da pride trgovec najbrž pred sodišče.

Železniški upravitelj McAdoo je izdal odredbo, ki prepoveduje prodajati opojne pijače na železnicah. Odredba ne daje družbam, ki imajo obedovalne vozove v zakupu časa, da prodajo svoje za loge opojnih pijač.

Kapitan Benj. B. Lipsner, superintendent poštne zveze z letali, pravi, da prično letalci prenašati pošto med Chicago in Washingtonom prvega septembra.

Iz Philadelphije poročajo: Meseca julija so odposlali največ antracitnega premoga od meseca oktobra, če odštejemo mesec marec. V juliju so odposlali 7,084,775 ton antracitnega premoga, v juniju pa le 6,867,669.

V Chicagi so angleški listi že pred tedni povišali ceno nedeljskih izdaj od 5 na 7 centov.

Zakladniški departament naznanja, da je določil ceno za srebro. Unča srebra je vredno \$1.01½.

Potreba avstrijskega razpada.

(Konec s 1. strani.)

zanesljiv, je imelo dobre razloge. Z ozirom na svoje namene je bil lahko zadovoljen s tem, da je bilo vsako upanje habsburške dinastije na hegemonijo v Nemčiji uničeno; ugrabiti Avstriji kaj nemškega ozemlja bi pa bilo pomenilo napraviti iz Avstrije slovansko državo, kar se ne bi bilo nikakor vjemalo z njegovimi računi. Avstrija je morala postati predstraža Nemčije. In postala je.

Pot avstrijske agresivnosti je odslej kazala na Balkan. Zveza z Nemčijo ji je predpisovala protislovansko politiko. Da postane čim sposobnejša za boj proti znanjim Slovanom, je morala gledati, da skruši moč svojih lastnih Slovanov in napravi iz njih helote, ki se bodo hoče ali noče eventualno tudi proti svojim interesom morali

bojevat za interese dinastije. Da se more to doseči, je bilo treba preprečiti vsako resnično demokracijo in onemogočiti vsako pošteno rešitev narodnega vprašanja.

Tako je bil avstrijski politiki predpisan krog, podoben kači, ki grize sama sebe v rep. Pri tem pa je morala biti nevarna vsej Evropi in njenemu miru.

Avstrija nosi prokletstvo sama v sebi. Stavljena je iz množice narodov, a rada bi bila nemška ali pa vsaj nemško-madžarska država, kar ne more nikdar postati, ker je plemenski čut ostalih narodov preveč razvit in močan, da bi se dal brez odpora potlačiti. Notranji narodni boji so neizogibni in Avstrija nima rešitve zanje, ker je politika avtokracije in nemške he-

gemonije, na katero se opira, ustvarila med njimi toliko nasprotij in neenakih interesov, da jih ni mogoče po enem principu rešiti na zadovoljnost vseh. Vladajoče sile niti ne žele zadovoljive rešitve, ker slabi v večnost podaljševani boj demokracijo in krepeča avtokracijo. Da je dinastija varnejša proti večini svojih narodov, katerih potrpežljivost bi se prejalšlejš morala skrhati, se nanaša na drugo, sorodno avtokracijo, katero nahaja v Nemčiji. Imperialistični značaj habsburške zaveznice se prenaša na habsburško, ki bi pod tem vplivom postala imperialistična, če ne bi bila taka že po svoji tradiciji. Zaradi svojega mnogobrojnega slovanskega prebivalstva se boji Avstrija konsolidiranja vsakega slovanskega plemena izven svojih meja in stremi avtomatično po njih gospodarski in politični oslavitvi, s čimer

povzroča venomer nevarne konflikte. Agresivni nameni Avstrije se vjemajo z imperialističnimi interesi Prusije; stremijo po povečanju svoje moči služijo Habsburžani tudi slavohlepnosti Hohenzollernov. Zveza med obema je neizogibna, dokler obstaja poliglota Avstrija na eni in pruska avtokracija na drugi strani. Ta zveza pa ne more biti nikdar element miru, temveč je nujno ugroževanje evropskega, dosledno tudi svetovnega miru.

Razpad Avstrije je potreben za osvoboditev njenih narodov. Važnejše je, da je razpad Avstrije internacionalna potreba, ker je njen obstanek iz neodstranljivih vzrokov večen element nesigurnosti za svetovni mir. Ta je pa neprimeren, če ne najmanj, od interesov habsburške familije, kateri ni imelo človeštvo še ničesar zahvaliti.

Obljubljena demokracija!

Uradno glasilo srbske vlade, "Srpske Novine", ima v svoji 76. številki članek za proslavo rojstnega dneva kralja Petra. Nič se ne bi ozirali na to, kako da piše uradni list Pašičeve vlade ob taki priliki, če bi bil članek izšel iz kot izliv kraljevske vlade na Krfu. Stvar Petrovih podani- kov bi bila, da presodijo, kako da se jim dopada "demokracija" ton te izjave in mi se ne bi niti najmanj brigali za vso reč. Toda "Srpske Novine" so že kratkoma podložile kralju Petru Slovence in Hrvate. Omenjeni članek je, čeprav brez vsakega pooblastila, pisan tudi v našem imenu, in zaradi tega se nas tiče. Zato ga objavljamo v prevodu, da spoznajo Slovenci, kakšno "demokracijo" nam obetajo monarhistični gospodje.

Članek se glasi:

"Z globoko versko pieteto bo dvanaest milijonov src našega trimesnega naroda pozdravilo jutranji Veliki Dan kot simbol časti in naše veličine.

Kajti jutranji dan je rojstni dan našega vzvišene- nega očeta — Njegovega Veličanstva Kralja Srbije Petra I. Jutranji dan je praznik, ko hité vse misli in vsa ljubezen h Kraljevskemu Prestolu, na

katerem sedi vzvišeni Izvoljenec narodni in legendarni vitez — Petar Mrkonjić!

Avreola časti okrog njegove glave, katero si je napravil s svojim mučeniškim, poštenim in modrim življenjem, osvetljuje s plamenom bliska nebo naše domovine, odseva naše trpljenje in očrtava naša moška podjetja, ki so nam raznesla ime in pravico na vse štiri strani sveta.

Sledeči Njegovemu zgledu smo tudi mi postali veliki. Hodeči za svojim dobrim Očetom smo izpolnjevali dolžnost častnih sinov tako, kakor je Silni Gospod Bog ukazal na gori Sinaju.

Kajti mi smo plemeniti otroci najplemenitejšega Roditelja. In plemenito je naše življenje, kakor so plemeniti tudi naše pravice, zaradi katerih nosimo že tri leta mučeniški križ na poti izgnanstva, bolečin, smrti in odrešenja.

Sanje Vožda Topolskega, Kara-Gjorgja Petrovića, postajajo resnica. Pod trobojno znamenje njegovega Vnuka se zbirajo brambovi svobode in zedinjenja, kakor oni iz bele Ljubljane, tako oni iz ravnega Kotora, ponosnega Zagreba in ostalih krajev naše svete zemlje. Pod Bitoljem, pod vrstvom Sina našega Sivega Kralja že bojujejo boj:

tam pod tujino, v stiskanju njihovih koščenih rok, se zbira grom, pred katerim tujec trepeče in se ga plaši.

Izza težke življenske pomladi in poletja našega starega Kralja prihaja plodona jesen z vsemi blaginjami in darovi, ki jih prinaša pravično in teško delo. To nam jamči naša odločnost in sinovska sloga, skupna vztrajnost in volja.

In mi smo zadovoljni, ker se naša kri ni prelivala zastonj. In tudi Sivi Oče Domovine je zadovoljen, ker se ni prevaril v svoji krvi in v pravičnosti naših mogočnih zaveznikov, ki nam garancirajo s svojim obstankom izpolnitev narodnih sanj.

Dobri naš Kralj! Gospod Bog je hotel tako, da prikaže jutranje solnce v tuji, toda prijateljski deželi. Tukaj, kjer priča vsak kamen o minoli slavi in mečanski kreposti, kjer diha log z dihom pravlice in lepote, pod nebom starih grških bogov, boš oddaljen telesno, toda blizu po duši in ljubezni Svojih otrok obhajal naš skupni Veliki Dan, dan Svojega Rojstva.

Ljubka sapica, ki piha s starega Olimpa, prihaja iz naše dežele. Prinaša nam polglasne klice

dojenčkov, starecev in revežev. Vsi oni kličejo v najbolj skritem kotičku svojega srca Tvoje Ime. In vsi molijo Boga Pravičnosti in milosti, da Te ohrani zdravega in živega za tisti dan, kadar vnovič obiščeš svobodno in zedinjeno deželo naših dedov.

Kajti zaradi tega dneva živimo; zaradi tega dneva tudi umiramo.

In tisti odmev, ki leti kakor od nevihte spočet od tod do Bitolja, je pozdrav Tvojih otrok s praga domovine. Skozi ogenj pušk in topov Te kličejo železne legije našega trimesnega naroda.

Pred njimi je Tvoj naslednik, meč naše časti.

Njegovemu pozdravu se pridružujejo klici ostalega našega razcepljenega naroda, klici ljubezni in češčenja, zvestobe in odločnosti:

Živelo Njegovo Veličanstvo Kralj Srbije Petar I.!

Živela Njegova Kraljevska Visokost Prestolonaslednik Aleksandar!

Živela Svita Hisa Karagjorgjević!

Živela naša mati, zedinjena Kraljevina Srbob, Hrvatov in Slovencev!

Po svetu.

Iz Curiha javljajo, da je dr. Karl Helfferich, novi nemški poslanik v Moskvi, naročil Čičerinu, ljudskemu komisarju zunanjih zadev, da mora boljševiška vlada takoj prijeti in kaznovati z umorom maršala Eichhorna v Kijevu.

Iz Kijeva poročajo čez Berlin, da je bil zadnje dni umorjen Tereščenko, bivši zunanji ministar ob času Kerenskijske vlade.

Iz Berna poročajo: V Monakove mna Bavarskem so se pojavili ženski izgredi. Velika množica žensk je natlačila ulice in ženske so vpile: "Prusija je oropala Bavarsko; Berlin nam krade kruh. Dajte nam kruha, mesa in zelenjave!"

Iz Amsterdama poročajo: Nemški militaristi razširjajo izvešček iz pridige kajzerjevega dvornega kaplana dr. Vogla, ki pravi: "Pred nami sta samo dva vprašanja: Ali naj svet pripada pobožnemu in vselemu duhu cesarja Viljema ali krivični senci Edwarda VII., ali naj svet ohrani vero v Odrašenika ali se naj proda satanu in moli žival v človeku? — Zaradi tega ne sme biti pri Nemcih usmiljenja niti človečanstva, ne sme biti omahovanja na bojnem polju niti doma, ne sme biti mleka namesto krvi v naših žilah, in kadar dosežemo mir, moramo sovražniku poplačati v stoteri meri vse gorje, ki nam ga povzroča med vojno."

Iz Amsterdama poročajo: Mnogo nemških listov ni zadovoljnih z uradnim poročilom vojne ministarstva, ki se glasi, da so bile nemške armade v Pikardiji "iznenadene vsled naglega napada in da so se potem prostovoljno umaknile." "Koelnische Volkszeitung" pravi, da je Kolín zdaj mesto poraženec. Ljudje se shajajo v gruclah s pobešenimi obrazi in vprašujejo drug drugega, kaj bo. — Socialistični "Vorwaerts" v Berlinu zahteva, da pove vlada vso resnico o bitki. Nakane onih — piše ta list — ki so mislili, da bodo vodili narod skozi vojno kakor nevednega otroka z večno tolažbo, da je vse v najlepšem redu, so se izjalovile. — Berlinska "Deutsche Zeitung" pripisuje poraz bivšemu ministru zunanjih zadev dr. Kuehlmannu, ki je v svojem znamenitem govoru v rajstagu dejal, da je mir nemogoč z militaristično zmago. Te besede so prišle na ušesa vojakom v armadi bavarskega kronprinca in posledica je bila izguba poguma."

Iz Berlina poročajo čez Amsterdam, da je kajzer odstavil tri nemške generale, ki so poveljevali nemškim četam v Pikardiji. Dalje javljajo, da je bilo veliko število nemških vojakov in častnikov obsojenih na smrt v St. Quentinu.

Iz Londona javljajo, da so se angleške čete izkreale v Vladivostoku in prodirajo proti češko-slovanski fronti ob reki Usur v Sibiriji. Čehoslovaki so jim priredili slavnosten sprejem. Japonske čete, ki so stopile pred nekaj dnevi na sibirsko tla, so se tudi pridružile Čehoslovakom.

Iz Berlina prihajajo poročila, da sta Lenin in Trockij odšla v Kronštad (trdnjava nedaleč od Petrograda na obali Finskega zaliva), kamor mislijo boljševiki preseliti svojo vlado iz Moskve. Iz Kodanja poročajo, da imajo boljševiki ostre boje s socialistnimi revolucionarji, menjševiki, in

drugimi socialističnimi, delavsko-kmečnimi strankami, ki bi rade dobile premoč v sovetu in s tem prevzele vlado v svoje roke. Vsa poročila so pa zavita v meglo in nikjer ni še nič potrjenega.

Moskovski dopisnik poroča berlinskemu "Tagblattu", da vedno bolj narašča armada Čehoslovakov v zapadni Sibiriji in na tej strani Uralov; pridružujejo se jim ruski kazaki, srbski prostovoljci in razni protirevolucionarni elementi. Na ta način je češkoslovaška armada narasla od 750 na par tisoč mož.

Iz Curiha poročajo: Dunajske oblasti so ukazale prebivalcem, da morajo izročiti policiji vsak kos tiskovin, ki so jih vrgli italijanski letalci zadnji petek v mesto. Ostra kazen je določena za tiste, ki s ene pokore temu ukazu. "Reichspost" svari Dunajčane, da je vsled drzovitiga poleta Italijanov prišel Dunaj v vojni pas, vsled tega ljudje tam niso več varni pred grozotami vojne.

Iz Rima poročajo, da se je papež pričel zanimati za ženo bivšega ruskega carja in njene hčere. Rad bi jim pomagal do zavetja v kakšni nevtralni državi.

Wolffov biro v Berlinu naznanja — kakor poročajo iz Amsterdama — da je boljševiška vlada v Rusiji pri kraju. Menševiki so dobili večino v mnogih krajevnih sovetih in so pričeli splošno protiboljševiško gibanje. Dalje poroča Wolff, da sta Lenin in Trockij odšla iz Moskve v Kronštad ob Baltičkem morju. Nemški poslanik Helfferich je pobegnil s svojim štabom iz Moskve v Pskov, ki je v rokah Nemcev. — Glasilo sovjeta "Izvestja" poroča, da se vrše krvavi boji v Rjazanu in Novgorodu. V Kazanu je bil ubit vodja boljševikov Olšinski. Vrhutega so Čehoslovaki okupirali Irbit v guberniji Pern.

Iz Pariza poročajo: Charles S. Russell, član ameriške socialdemokratske delegacije, je dejal pred odhodom v Italijo, da je obiskal nebroj tovarnov v Parizu, toda nikjer ni našel pacifista med delavci. Vsi delajo za zmago Francije z največjim požrtvovanjem.

Iz Amsterdama poročajo: Nemški listi prihajajo na dan s presenetljivimi poročili in izjavami. "Deutsche Zeitung" v Berlinu piše, da pomeni sedanja bitka v Pikardiji prvi resni poraz nemške armade. Vojaški kritik v "Frankfurter Zeitung", priznava da imajo Angleži in Francozi velike vojaške rezerve v ozadju in da sedaj napadajo le z omejenimi števili čet. Najmanj se pa more dopasti kajzerju in njegovim junakom, kar piše "Muenchener Post", ki pravi: "Osemnajst mesecev nemške brezobzirne submarinske kampanje ni izstradalo Anglije, ni zdrobilo odpornega duha pri zaveznikih in ni zabranilo Ameriki poslati milijon mož v Evropo. Upanje, da pride z mirom na vzhodu odločilna bitka in zmagaja za Nemčijo na zapadu, je šla po vodi. Še več: Ruski mir je naša velika nesreča in ne le politična nesreča.

Iz Ženeve poročajo, da je tisoče slovanskih vojakov dezertiralo iz avstro-ogrskih armade. Slovani vodijo sabotažo proti avstrijski vladi. Najnovejša revolucija te vrste silno razjeda avstro-ogrsko monarhijo. V jugoslovanskih deželah, po-

sežno na Hrvaškem in v Bosni ter Hercegovini je na tisoče vojaških dezertirjev. Samo na Hrvaškem in v Slavoniji jih je okrog 10.000, ki se skrivajo v gozdovih in jemljejo živež, ki je rekviriran za armado. Oblasti se ne upajo nastopiti proti toliki armadi dezertirjev.

Iz Washingtona poročajo: Po uradnih in neuradnih poročilih o političnem in gospodarskem položaju na Bolgarskem je soditi, da je revolucija tam ne le mogoča, temveč je morda že v tiru. Zavezniki diplomatije pričakujejo vsak dan, da počijo trhle vezi, ki spajajo Bolgarsko z Nemčijo. V slučaju revolucije je pričakovati, da sklene Bolgarska premirje do konca vojne, kajti separaten mir je vprico mnogih komplikacij s Srbijo in Grško nemogoč, dokler ne preuredi mirna konferenca balkanskega zemljevida. Položaj na Bolgarskem je sledeči: Poraz Nemčije na zapadni fronti je odprl mnogim Bolgarom oči, da ni dobro biti v zvezi s premaganim kajzerjem. Ljudstvo zahteva mir, dokler ni prepozno. Kralj Ferdinand je odšel v Berlin, da izprosi kakšne koncesije, ki bi potolažile Bolgare in jih pridržale v vojni. Kronprinca Boris je prevzel vlado v odsotnosti Ferdinanda. Med vojno stranko in ostalimi bolgarskimi strankami so nastali ostri boji. Spor s Turčijo je vedno večji in ponavljajo se boji med bolgarskimi in turškimi četami na meji. Ljudstvo kaže vedno več sovraštva napram nemškimi oficirjem. Dejstvo, da ima Grška na fronti okrog 200.000 mož, plaši Bolgare. Na dnu vseh nadlog je pa lakota in velika draginja, ki najbolj podpihuje plamen tleče revolucije.

Z Dunaja čez Curih poročajo, da je bilo te dni tam ustreljenih 64 vojaških dezertirjev.

Iz Amsterdama poročajo: Semkaj je prišla vest, da boljševiki izpraznjujejo naglo Moskvo. Zlato rezervno sovjetske vlade, ki je bila shranjena v kletah Kremla, so prenesli na varno mesto. Sovjetska vlada je izdala proklamacijo, v kateri pravi, da je republika v nevarnosti. Dalje poročajo o krvavih bojih v Petrogradu med rdečo gardo in oboroženimi pristaši protiboljševiških strank.

Iz Washingtona poročajo: Japonske čete so se v petek izkreale v Vladivostoku in se pridružile francoski in angleški ekspediciji. Japonska vlada je tudi naznanila, da bo poslala čete v Mandžurijo v sporazumu s kitajsko vlado.

Iz Washingtona poročajo: Državni departament je dobil poročila iz Stockholma, da je nemška vlada ukazala finski vladi, da se mora Finska v dveh tednih pripraviti za vojno proti zavezniškim četam v Murmansk.

Druga depeša iz Stockholma pravi, da so ruski pomorščaki izjavili, da se bodo rajši borili proti Nemcem, kakor da zapuste svoje ladje, ali pa bodo potopili vso rusko mornarico prej kakor bi jo morali izročiti Nemcem. Omenjena vest dodaja, da sta Lenin in Trockij v Kronštatu, kjer je glavni stan ruskih pomorščakov.

Dalje poročajo, da sta nemški poslanik iz Moskve in nemški generalni konzul iz Petrograda v Helsinkforsu, dokler ne odpotujeta v Berlin. Prej so poročali, da je odšel nemški poslanik v Pskov.

Iz Pariza poročajo: Večina nemških listov zahteva, da naj vlada skliče državni zbor na izredno zasedanje zaradi "resnega notranjega in zunanega položaja." Tako javljajo iz Berna.

Ženski list "Democrat" ima poročilo iz nemških virov, da je Nemčija zahtevala od svojih zaveznikov dvajset divizij (250.000 mož) za pojačanje svoje armade na zapadu ob času umikarja od Marne. Avstro-Ogrska je odgovorila, da ne da nič, toda Ludendorff je pričel groziti avstrijski vladi in tedaj sta bili poslani iz Avstro-Ogrske dve diviziji (25.000 mož.) Iz tega razloga je bila avstrijska mej aob Švice zaprta pred nekaj dnevi.

Iz Carigrada poročajo čez Švico, da čita ondotno prebivalstvo z največjim zanimanjem letake, ki jih mečejo na tla angleški letalci. Neka jutra so se pojavili na džamijah in vladnih poslopjih v Carigradu plakati, na katerih je bilo čitati, da so Nemci največji sovražniki Turčije. Nemški poslanik je takoj naslovil na vlado oster protest in zahteval strogo preiskavo. Veliki vezir Talat bej je odgovoril poslaniku, da ne more vlada najti oseh, ki so zakrivila "zločin." Nato je poslanik izjavil, da bo sam s pomočjo nemške vojaške policije vodil preiskavo.

Drugi dan je poslanik obvestil velikega vezirja Talat beja da je odgovoril, da ne bo turška vlada nikogar kaznovala na obsodbo, ki jo izrekajo Nemci. Nato je nastal hud prepri med poslani- kom in velikim vezirjem in končno se je nemški poslanik tako razjezil, da je zagrozil z bombardiranjem Carigrada iz topov križarke Goeben.

Iz Moskve poročajo, da so se boljševiki utr- dili v Kremu proti kontrarevolucionarjem. Vhod v Kremel so zavarovali s topovi in v notranjosti se nahaja velika zaloga živil in streliva. (Kremel je velika skupina cerkev in samostanov na hribu sredi Moskve, obdanih z debelim zidovjem, skozi katero vodi petero vrat. Kremel ima enoindvajset stolpov).

Iz Berlina poročajo, da je v nedeljo zborovalo v Moskvi 30.000 delavcev, ki so se izrekli za boj proti boljševikom. Obenem javljajo iz Moskve, da je mesto v stanju obrambe in sovjet pripravljani za vsak napad.

Iz Pariza poročajo: Ameriški senator James Hamilton Lewis iz Illinois je prišel v Pariz. Obiskal je generala Pershinga in v nekaj dneh namerava posetiti ameriško fronto.

V London je prišlo nepotrjeno poročilo, da so nemške čete že v Petrogradu.

Dr. David Seskiec, bivši tajnik Kerenskega, ki je bil zadnji predsednik začasne vlade, je izjavil v nekem intervjuju, da sluti Nemčija padec boljševiške vlade in hoče ponovno napasti Rusijo z namenom, da oživi staro monarhijo pod svojo nadvlado.

Iz drugih virov javljajo, da se pripravlja Nemčija na ofenzivo v Rusiji z namenom, da prodero do murmanskega obrežja na severu in ustanovi svojo submarinsko bazo v Pečenci. Drugi del nemške ofenzive bo naperjen proti Transkavkaziji za osvojitvev ondotnih ruskih oljnih vrelcev in za kontrolo nad Kaspiškim morjem.

Stranka

SODRUGOM V CRAWFORD
COUNTY, KANS.

Gross, Kansas.

Naznanjam sodrugom, da se vrši prihodnja konferenca združenih klubov J. S. Zveze v Crawford County na Ringo, Kans., dne 25. avgusta ob 2 popoldan.

Sodrug! Udeležite se polnoštevno te konference. Rešiti imamo zelo važno točko, katere ni smogli rešiti na zadnji konferenci. Bližajo se volitve, zato je vaša dolžnost, da se udeležite polnoštevno konference, na kateri se rekuje zelo važne in koristne zadeve.

S socialističnim pozdravom
Frank Smerdu,
konf. tajnik.

Detroit, Mich.

V nedeljo, 25. avgusta priredi Slovenski socialistični klub št. 114 svoj prvi piknik, na katerem bo sodelovalo več pevskih društev, med njimi tudi slovenski socialistični pevski zbor "Zarja" iz Clevelanda.

Jugoslovanski socialistični klub 114 apelira na vse Slovence in sploh Jugoslovane detroitske naselbine, naj se udeležijo piknika, da pokažemo svojim gostom, kako znamo ceniti njihovo požrtvovalnost.

Pripravljeni odbor je storil vse, kar je bilo v njegovi moči, da bo za vsakega dovolj zabave. Program bo obširen in izbran. Igral bo češki orkester. Izvajanje programa se prične ob 3 popoldne.

Piknik se vrši na Mack Avenue in Six Mile Road. Vzame se Cross-town kara do Mack Ave.; tam se izstopi in vzame Mack Ave. kara, s katero se pelje do konca, to je do 6 mile road. Odtam sta še dva bloka do prostora, kjer se vrši piknik.

V slučaju dežja bo zabava v Delavskem domu, 387 Ferry Ave. Na vsak način torej na svidenje dne 25. avgusta.

Jos. Oven,
organizator.

Cleveland, O.

Nekaj časa je tega, kar je bilo v "Proletarcu" priobčeno vabilo na piknik slovenskega socialističnega kluba št. 27. Piknik se je po programu izvršil in kakor navadno je bil odziv od strani občinstva sijajen, zakar se v imenu kluba najtopleje zahvaljujem vsem, ki so nas razveselili z bogatim pevskim programom. Obenem prosim goste iz Detroita, naj se ne jeze preveč nad nami neokretnimi Clevelandčani, ki se zavedamo, da smo jim slabo postregli. Naj bodo prepričani, da smo imeli dobro voljo, toda iz svojih izkušenj bodo pač vedeli, da je pri takih prilikah dela čez glavo, in to nas je najbolj zadrževalo. Zahvaljujem se jim za obisk in jim sporočam prijazen pozdrav v imenu kluba.

A. Bogatay,
tajnik.

MILWAUKEE, WIS.

Seje slovenskega soc. kluba se vrševak drugi in četrti petek v mesecu v "Irlia dvorani", 30—1st Ave. Prihodnja seja bo torej triindvajsetega avgusta zvečer. Ker so vedno važne stvari na dnevnem redu, zato Vas veže dolžnost, da pridete vsi na seja. Pripeljite s sabo tovariše, ki se zanimajo za razredni boj in še niso v organizaciji.

John Lenko, tajnik.

PROGLAS.

Od prvoga jula 1918 godine J. S. Savez v Americi postavljen je na osnovu samoupravih sekcija i prema tome svaka narodnost ima podpuno pravo peduzimati sve one akcije, koje smatra kao savremene i najuspješnije za prosvetu i organizovanje radničke klase.

Zato privremeni Odbor Srpske Soc. Sekcije, podpuno svestan dužnosti, koja mu je poverena i odgovornosti za ceo rad i sve poduhvate prvenstveno smatra sebe obaveznim, da objavi sledeće:

1. Načelna izjava.

Srpska Socijalistička Sekcija kao sastavni deo Jugoslovenskog Socijalističkog Saveza zastupa principe međunarodnog socijalizma, u isto vreme konstruktivni program i taktiku, usvojenu na londonskoj međusavezničkoj socijalističkoj konferenciji od marta 1918. god.

2. Cilj.

Cilj nam je prvenstveno klasno prosvetiti, i organizovati radni narod sa slovenskog Juga i na taj način osposobiti ga za život i borbu — a klasno svesni ljudi znače, kako da poprave svoj položaj u sadašnjosti i dalje kako da vode borbu za konačno oslobođenje.

Mi se borimo za Industrijsku Demokraciju i Socijalnu Pravdu, to znači socijalizam.

3. Put ka cilju.

Zajednički put ka cilju jeste put klasnog boja na svima linijama, gde su radnici orobljeni i šespravljani.

4. Organizacija.

Da bi klasni boj doneo željene rezultate, proletarijat se ima kao klasa organizovati i nacionalno konstituirati. Historija progressa i radničkog pokreta pokazuje, da nema napredka bez organizacije. Proletari se udružuju za svoj zajednički napredak i boljitak, a sam toga, da obave sve one zadatke, koje neorganizovani nikad nebi mogli obaviti.

Zato su srpski socijalisti u Americi i Evropi nastojali svim silama, da se radni narod organizuje čim prije.

Mi ćemo nastaviti njihovo djelo udvojenom snagom i pozivati proletare, da se ujedine i organizuju u Jugoslov. Soc. Savez, prvenstveno.

Oružje u klasnom boju.

Za radničku klasu u sadašnjosti socijalistička štampa i literatura jeste najmoćnije oružje u klasnom boju — i prema tome organizovanje se nemože ni zamisliti bez novinstva.

Agitacija i budjenje širokih slojeva radničke klase jedino se može uspešno sprovesti pomoću štampe i literature: iz socijalističkih listova radni narod jedino može crpiti pouke i snage i dobiti istinite vesti i komentare o najvažnijim događajima u životu: Pomoću socijalističkih listova se mogu uspešno zastupati načela i program socijalne demokracije.

Pomoću socijalističke štampe jedino mogu voditi opširne diskusije o svima spornim pitanjima i na taj način prečistiti svi zamršeni pojmovi i kristalizirati mišljenja.

Jednom rečju, klasni boj bez štampe je nemoguć. Zato privremeni odbor srpske soc. sekcije javlja svima drugovima, da su izvršene sve pripreme za pokretanje socijalističkog lista, i od 15. avgusta 1918 počće da izlaze "Radničke Novine", organ srpske Soc. Sekcije i Jugoslovenskog Socijalističkog Saveza, koje će nečiniti sve, što se pod ovim teškim okolnostima učiniti daće — da odgovore svome visokom pozivu socijalističkog glasila. Adresa glasi: Radničke Novine, 2296 C. ybourn Ave., Chicago, Ill.

Mi apujemo na sve naše drugove i simpatičare, da se zauzmu za proširenja Rad. Novina.

U ovim sudbonosnim danima po radničku klasu, u ovome dobu džinovski promjena i prevrata za čitavo čovečanstvo ima samo jedan izbor: mogućnost — ili će ostati stari poredak i sva stara zla sa njim!

Mi smo uvereni, da je socijalizam neizbeživ po zakonima društvenog razvoja i historijske nužnosti, i da nema sile na svetu, koja može zaustaviti tokove progressa.

Rat je slom i katastrofa staroga sistema i socijalisti nisu odgovorni za ovu pustoš, koja je nastala usled rata.

Ali smo mi svi odgovorni pred historijom čovečanstva za novi poredak, koji ima da stupi u život posle rata.

Drugovi naši, jeste li podpuno svesni te odgovornosti?

Stari sistem je pukao u svojim osovinama od centra pa do krajnjih linija kruga i danas nema te sile na svetu, koja će povratiti status quo ante bellum (ono "božansko" stanje pre rata).

Danas padaju poslednji ostaci feudalnog gospodstva i biće zatrpani pod ruševinama za većita vremena.

Vladavina careva i kraljeva pričinje se končati a time i vladavina feudalnog despotizma i autokracije.

Mi smo svi živi svedoci tih događaja i ponovo pitamo — jesmo li svesni svega, što se pred našim očima događa? U najbližoj budućnosti narodi imaju uzeti državno kormilo u svoje ruke, ako ne žele, da ostanu i dalje igračka u

rukama suludih carskih manijaka.

Danas još po celom svetu vlada chaos i nered kao posle zemljotresa.

Nad čovečanstvom vise i crni oblaci prepuni munja i gromova. Mi se nalazimo na granici između starog i novoga doba, koje će nastupiti sa novim snagama, koje se formiraju u ljudskoj zajednici.

Iz ovoga chaosa i meteža dičiće se snaga proleterske svesti, da spase čovečanstvo od novih katastrofa.

Na obzorju pojavljaju se prvi zraci zore i ljepših dana.

Zato svi vi, koji pripadate radnom narodu i poznajete zakone razvoja, podignite u vis čela i zastave! Za oblacima je sjajno i žarko sunce istine i pravde.

Budite svesni dužnosti, koju vam je historija društvenog razvika opredelila. Došlo je vreme, da se teorija počne privoditi u delo, nastupaju dani najživlje aktivnosti. Radni narod je pozvan, da spase čovečanstvo od novih stradanja i muka, od bede i nevolje.

Zato stupajte u organizacije svi vi, koji ste orobljeni i šespravljani; za veliko delo oslobođenja trebaju se sve snage i moćan savez a najviše treba solidarnosti proletarijata.

Budućnost pripada

svesnom i ujedinenom radnom narodu. Zato na posao agitacije i organizovanja. Najveći su događaji pred nama — a ne za nama. Teorija postaje sila, kako obuhvati mase, sada je vreme, da se dodje u doticaj sa širokim slojevima mase.

Drugovi, učinite svoju dužnost.

Sa drugarskim pozdravom za pobjedu socijalizma.

Privremeni odbor srp. soc. sekcije.
Chicago, augusta 1918.

PREDLOG ČLANOM S. D. P. Z.

Društvo "Zaveznik" št. 5. 3 Slovanke Delavske Podpore Zveze je sprejelo — in priporoč cenjenim bratskim društvom v podporo v svrhu splošnega glasovanja — sledečo

RESOLUCIJO

S. D. P. Z. je priključena Slovenskemu Repub. Združenju, katero z vsemi močmi podpiramo in odobravamo. Logično je, da kot zavedni člani S. D. P. Z. in ob otem v polni simpatiji s S. R. Z., katere član je naša vrta organizacija, ne moremo priznavati za glasilo organizacije lista, kateri ruje v nasprotni smeri. Naša organizacija je na delavski podlagi, S. R. Z. je organizirana in delujoča za osvoboditev Jugoslovnanov izpod monarhije, kar je tudi važno vprašanje za delavstvo. GLAS NARODA, sedanje glasilo S. D. P. Z., si je pa izbral za naloge delovati proti temu stremljenju našega naroda — proti edino pravilni osvoboditvi jugoslovanov narodov in s tem deluje za nadaljno suženjstvo naroda pod MONARHIJO.

Vse zadeve tičeče se organizacije, se morejo priobčati v glasilo po enkrat na teden, iz česar sledi, da za glasilo popolnoma zadostuje tednik. Organizacija plačuje nad 160 naročnin glasilu (namreč društvenim tajnikom in gl. odbornikom.) Dnevnik stane še enkrat toliko kot tednik. Ako vzamemo ekonomsko vprašanje v obzir, smelo izjavimo, da izda organizacija, ako ima dnevnik za glasilo, v to svrhu nad \$300 letno več kot pa ako ima tednik.

Glasi Naroda je glasilo prestežljivih jednot in jednotice, zvez in zvezic, da bi moge vse pričakovati dobrega napredka, vsled česar smo mnenja, da je za našo organizacijo bolje, ako ima za glasilo list, katerega nima preveč podpornih organizacij za glasilo in ki v resnici zastopa delavske interese v vseh ožirih.

Iz zgoraj navedenih razlogov je sklenjeno, da odstrani naša organizacija GLAS NARODA kot uradno glasilo ter ga nadomesti s PROLETARCEM (kateri je sedaj pomožno glasilo). Namesto pomožnega glasila pa naj se postavi ENAKOPRAVNOST.

Nadalje je sklenjeno, da se da gornja resolucija članstvu na splošno glasovanje in ako nadpolovična večina glasujočih odglasuje v prid resolucije, se nalaga gl. odboru v dolžnost takoj po odglasovanju povzeti nadaljne korake v smislu te resolucije.

Za društvo "Zaveznik" št. 5 3 S. D. P. Z.

Stephen Zabrie, predsednik.
Louis Krasna, tajnik.
Mihail Vadnal, blajnik.
August Orel, zapisnikar.

LISTNICA UPRAVNIŠTVA.

Listu v podporo izkažemo drugi teden.

Mnogo naročnikov se pritožuje, da ne dobivajo redno lista. Mi ga redno odpošiljamo in kdor ga neredno dobiva, naj gre vprašat na pošto. Vsi tisti naročniki, katerim smo poslali pismena sporočila, da jim je naročina potekla, naj isto takoj ponove. Vsem tistim, ki se ne oglašijo v teku 10 dni, bomo morali list ustaviti. Vlada ne puš nobene potrate s papirjem že sedaj, še ostrejši zakoni pa stopi v veljavo dne 1. oktobra t. l.

Želimo, da nam Lovro Gorjup iz Detroit, Mich., naznanji svoj novi naslov. Vse pošiljatve, naslovljene na njegov stari naslov, nam je pošta vrnila.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Delavec, Cleveland: Če kuhajo za skebe, tedaj seveda lahko škodujejo stavki. To je popolnoma odvisno od lokalnih razmer.

Iz Washingtona poročajo: Plovbeni odbor je pričel izdajati poltedenska poročila o kretanju parnikov in ladij, ki prevažajo premog. Iz teh poročil je razvideti, da hite s pošiljanjem premoga v novangleške države, da ne bo prihodnjo zimo primanjkovalo premoga. V polovici tedna, ki se je končal z 12. avgustom, je odšlo iz Norfolkja v Newport News 12 ladij. Za nakladanje so porabili 34 ur in 42 minut. V Bostonu je razložilo premog 21 ladij. Za razkladanje so porabili poprečno 116 ur in 30 minut.

Kurirna uprava je imenovala osemindvajset produkejskih ravnateljev, za vsak premogov produkejski okraj po enega. Vsak ravnatelj bo vodil kampanjo za pomnožitev produkcije v svojem okraju. V vsakem okraju bo ravnatelj pomagal izvršiti naloge produkejski odbor, ki bo sestavljal iz šestih članov. Trije člani bodo zastopali delavce in trije podjetnike. Če ne doseže rudnik maksimalne produkcije, bo gledal produkejski odbor, da dožene vzroke. Odbor sestavi vsak teden imenik rudarjev, ki so bili odsotni od dela in so producirali množino premoga pod normalo. Poleg bodo navedeni vzroki, zakaj se je to zgodilo. — Okrajni železniški ravnatelj Aishton je sporočil, da prihranijo razne reforme, ki jih je uvedla železniška uprava v železniškem obratu, samo na severozapadu \$25,000,000 na leto.

Odbor za določanje cen v vojnem industrijskem odboru je določil ceno za usnje, ki služi za podplate in jermena. Cena za funt te vrste usnja je od 34 do 96 centov.

Henry K. Meyers, preiskovalec zveznega živilskega departamenta pravi, da vlada najbrž ne uvede saharina kot nadomestila za sladkor. Saharin nima redilne vrednosti in tudi ni koristen človeškemu sistemu.

Tehtni vzroki.

V slučajih, da je bilo kakšno zdravilo med ljudstvom priljubljeno celih 30 let, morajo biti pri tem tehtni vzroki, čemu so bolniki stavili svoje zaupanje v to zdravilo. Trinerjevo ameriško grenko zdravilo vino živila največje popularnost že za dobo treh desetletij. Čemu? Ker nikdar ne prevzame človeka; ker je zelo prijetnega užitka in zaeno tudi zelo uspešno. To vino izčišča črevesje, ostri okus (tek) in pomaga pri prebavi. Vse želodčne neprijetnosti: zabasnost, neprebava, napenjanje, glavobol, nervoznost in splošna slabost bodo izginile. Naše geslo je: Mi vam vedno lahko gledamo v oči. Mi rabimo najboljša grenka zdravila zeliska ter naravno rdeče vino pri izdelovanju Trinerjevega ameriškega eliksirja. To so tehtni vzroki, da ima to zdravilo toliko tisoč svojih prijateljev. Cena \$1.10 v lekarnah. — Trinerjev Liniment je tudi neprekosno zdravilo. Poskusite ga proti revmatizmu, nevralgiji, hrtobolu, izpahkih, oteklinah itd. Cena 35 in 65 centov v lekarnah, po pošti 45 in 75c. — Joseph Triner Company, 1333—1343 So. Ashland Ave., Chicago, Ill. (Adv.)

ADVERTISEMENT

SLOV. DELAVSKA

PODPORNA ZVEZA

Ustanovljena dne 16. avgusta 1906.

Inkorporirana 22. aprila 1906 v državi Penn.

Sedež: Johnstown, Pa.

GLAVNI URAĐNIKI:

Predsednik: IVAN PROSTOR, 1008 Norwood E'd., Cleveland, Ohio.
Podpredsednik: JOSIP ZORKO, R. F. D. 2, Box 113, West Newport, Pa.
Glavni tajnik: BLAZ NOVAK, 634 Main Str., Johnstown, Pa.
1. Pom. tajnik: FRANK PAVLOVIG, 634 Main Str., Johnstown, Pa.
2. Pom. taj.: ANDREJ VIDRICH, 170 Main Str., Franklin, Conemaugh, Pa.
Blagajnik: JOSIP ZELE, 6502 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
Pom. Blagajnik: ANTON HOCEVAR, R. F. D. 2, Box 27, Bridgeport, O.

NADZORNI ODBOR:

Predsednik nadzor. odbora: JOSIP FETERNEL, Box 95, Willock, Pa.
1. nadzornik: NIKOLAJ POVSE, 1 Grab St., Numrey Hill, N. S. Pittsburgh, Pa.
2. nadzornik: IVAN GROSELJ, 885 E. 137th St., Cleveland, Ohio.

POROTNI ODBOR:

Predsednik porot. odbora: MARTIN OBERZAN, Box 72, East Mineral, Kans.
1. porotnik: FRANK TEROPIC, R. F. D. 3, Box 146, Fort Smith, Ark.
2. porotnik: JOSIP GOLOB, 1916 S. 14th St., Springfield, Ill.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

Dr. JOSIP V. GRAHEK, 843 E. Ohio St., Pittsburgh, Pa.

Glavni urad: 634 Main St., Johnstown, Pa.

URADNO GLASILO:

"GAS NARODA." 82 Cortlandt Street, New York City.

Cenjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prošeni pošiljati vse dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošlje edino potom Poštinih, Expressih, ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potom privatnih čekov. Nakaznice naj se naslovljajo: Blaz Novak, Title Trust and Guarantee Co. in tako naslovljene pošiljajo z mesečnim poročilom na naslov gl. tajnika.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kakke pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

NAJBOLJŠI SLADOLED

na debelo in drobno, dobite v domači trgovini

"THALIA"

ICE CREAM PARLOR

1223 W. 18th St.

(blizu Racine Ave., v poslopju "Thalia" gledališča.)

Dostavljamo sladoled na piknike in zabave po najnižjih cenah.

Posode za sladoled posodimo brezplačno.

KONCERT IN PLES

vsaki večer in nedeljo popoldan.

Vsem rojakom so priporoča za obisk

Phone Canal 5568.

WM. FRANCE, lastnik.

VABILO NA VELIKI PIKNIK

katerega prirede

Združena Slovenska društva za Johnstown in okolico

v prid Slovenskega Republičanskega Združenja

DNE 25. AVGUSTA 1918.

Na prijaznem prostoru na Maxhom (Constable Hall) poleg Ohio Street-a.

Na tem pikniku bodo zastopana vsa društva pridružena k Slovenskemu Republičanskemu Združenju v osrednji Pennsylvaniji in upati je na ogromno udeležbo od strani članstva, kakor tudi od ostalega občinstva.

V obilni meri bodo preskrbljene za vsakovrstno zabavo in najboljšo postrežbo.

Vsem veselo dobrodošli!

Pripravljalni odbor.

Največja slovenska zlatarska trgovina

FRANK ČERNE

6033 St. Clair Ave., : Cleveland, Ohio

Ure, verižice, prstane, broške, zaprtnice, medaljonske, itd. Popravljamo ure po nizki ceni.

Podružnica Columbia Gramofonov in gramofonskih plošč slovenskih in drugih. Se prodaja na mesečna odplačila.

Pišite po cenik, kateri se Vam pošlje brezplačno.

Najboljše blago.

Najnižje cene.

MODERNO UREJENA

NARODNA KAVARNA IN RESTAURACIJA

Domača kuhinja, svakovrstni kolači dobre pijače, turška kava, sladoled in smodke.

Oprto po dnevu in po noči.

Tel: Canal 1220.

Z. RADNOVIĆ,

lastnik.

1149 W. 18th. Str.

Chicago, Ill.

Previdne gospodinje

Imajo doma vedno eno steklenico

Dr. Richterjevega

PAIN-EXPELLER

Zanesljivo sredstvo za vtrganje pri revmatizmi

bolečinah, prehladih, zavrtanju glave

Jedino pravi s varstveno znamko sidra

Ee. in 66c. v lekarnah in naravnost od

F. AD. RICHTER & CO.

74-80 Washington Street, New York, N. Y.

PRIPOROČILO.

Sodrug Louis Kveder je potovalni zastopnik "Proletarca" za vse države. Pravico ima, da na zastopa v vseh rečeh, kar se tiče naročnine in oglasov. Sodrug prosimo, da naj mu pri tem pošli kolikor mogoče pomagajo.

Upravišstvo.

Avstrija pred sedanjjo vojno.

Svetovna vojna je stopila v peto leto. Ko je izbruhnila, bi bil skoraj vsakdo smatral za norca človeka, ki bi se bil upal izraziti mnenje, da bo tako dolgo trajala. Ali kakor v tem oziru, se je moral svet še v marsikaterem drugem naučiti nove reči. In preden bo končana, se utegne program presenečenj še izpopolniti.

Avstriji gre v tem svetovnem konfliktu dvomljiva čast, da je začela. Ker pa je nadvse verjetno, da ne preživi habsburška monarhija sedanje krize, ji je privoščiti malo jubileja, dokler je še živa.

Takoj po izbruhu vojne je naš list posvetil anahronistični srednjeevropski monarhiji nekoliko člankov za boljše razumevanje njene provokatorične politike. Ob prehodu v peto vojno leto ne bo škodovalo, če nekoliko osvežimo spomin na ona dejstva, zlasti v prid onim, ki niso ob začetku vojne čitali "Proletarca." Obenem se bo iz tega spoznalo, kako "nujno potrebno" je bilo, da nas kraljevaški gospodje nauče spoznavati Avstrijo. Po tej seriji člankov se bo morda vendar komu zadelo, da smo obdonavsko spako države prav poznali in prav ocenjevali, preden je do nas dospela velika luč novomonarhističnih korifej.

GREH AVSTRIJSKE BURŽVAZIJE.

Na svetu je ni države, katero bi socialisti s svojega stališča mogli in smeli brezpogojno hvaliti. Nobena ni tako urejena, da bi delavec v njej užival pravičnost. Doslej je bilo to nemogoče, ker razvoj nikjer ni dosegel take stopnje. Kljub temu ne moremo pometati vseh držav v en koš, temveč moramo resneje na ljubo priznati, da so posamezne države neenako razvite. V nobeni se ni resnične svobode, toda v enih je hlapčevanje in potlačevanje večje, v drugih je manjše.

V Evropi spada Avstrija na vsak način med najreakcionarnejše države. Kljub temu, da se je kapitalizem tudi v Avstriji močno razvil, kljub temu, da je buržvazija po številu silno narasla, ima vendar politično moč v državi mala peščica brezvestnih nazadnjakov v svojih rokah.

To je posledice politične nesposobnosti avstrijske buržvazije. Zakaj različni Berchtoldi in Billinski, Bienenrthi in Stuerški, Thuni in Sewardi res niso take ženialne glave, da bi mogli s svojo veličnostjo uganiti vse v kozji rog... Med njimi so take duševne ničle, da bi v takih deželah, kjer ne velja grofovstvo in kneževstvo, še v podrejene službe težko prišli. In če bi bilo meščanstvo v Avstriji politično zrelo in če bi se zavedalo svoje moči, bi se glorijska teh puhloglavih domišljavcev razblinila kakor pena iz mila.

Ali tragični moment v zgodovini avstrijskih narodov je nesposobnost njihovega meščanstva, ki ni spoznalo svoje naloge. Povsod opazujemo, da se z močjo buržvazije razvija liberalizem. V Avstriji pa vlada meterniehovsko nazadnjakstvo spojeno z najnernejšim klerikalizmom. Od leta 1867. ima Avstrija ustavo, ali parlamentarizem je v državi degenerirane habsburške familije prazna beseda. Taka frazerska šleva kakor grof Stuerški, čigar politični značaj je tako pobarvan kakor kameleon, ima dovolj moči, da pošilja parlament na šest, sedem, osem mesecev na počitnice, meščanske stranke, iz katerih je sestavljena večina dunajskega državnega zbora, pa mirne trpe, da se brez njih na podlagi absolutističnega paragrafa 14 izdajajo cesarske naredbe namesto zakonov, da se s cesarskimi naredbami ljudstvu nakladajo dolgovi in uveljavljajo državni proračuni.

Tudi sedanja vojna je dokaz meščanske sile, hosi. Proti Srbiji je takozvana skupna vlada s kretinskimi grofom Berchtoldom na čelu že davno hujkala. Sploh je postala Avstrija evropskemu miru že z aneksijo Bosne in Hercegovine nevarna; od leta 1908. dalje pa je bila Evropa neprenehoma zaradi avstrijskih provokacij na trnju. Vojna stranka, ki je imela svoje glavne ograde med višjimi oficirji, med onimi kapitalisti, ki žive od vojne industrije, in med eno izmed različnih dvorskih klik, je neprenehoma iskala priložnost, da bi mir postal "nemogoč."

Najbolj je tista brezvestna koterija, ki vlada v Avstriji, molila rogove proti Srbiji. Za to ni bilo treba posebnega junaštva, zakaj toliko so tudi gospodujoči tepeci razumeli, da je soseda onkraj Donave majhna in da je avstrijski militarizem močnejši od njenega. Povrh tega so se vojni repotaci še zanašali na Nemčijo, svojo zaveznico in najbolj militaristično državo Evrope.

Oficielna politika Avstrije zadnjega desetletja se lahko imenuje trajna provokacija Srbije. In po pravici se lahko pravi, da je Avstrija bolj kakor vsaka druga država trajno ogroževala evropski mir.

PROTISREBSKO ŠČUVANJE.

Že davno goje vladajoči krogi v Avstriji sanje o Egejskem morju in hrepene po "poti v Solun." Ta želja se je porodila že v časih, ko habsburška monarhija še ni bila kapitalistična država. Nastala je iz monarhično fevdalističnega mišljenja. Industrijalni razvoj pa jo je še bolj utrdil. Najbližji trg za avstrijsko fabrikacijo je bil Balkan, preko Balkana pa je bila pot v široki svet.

Bilo je v tem stremljenju pač veliko blaznega. Trg na Balkanu bi si bila Avstrija najlažje zagotovila s prijaznostjo. Za Srbijo in Črno Goro, Bolgarsko in Rumunijo bi bilo ugodne dobavljati industrijske potrebščine iz sosedne države, kakor iz daljave. Za svetovno konkurenco pa Avstrija še davno ni zrela, in če bi se kdaj tako razvila, da bi res lahko v veliki meri eksportirala na vzhod, bi ji dobre pogodbe s balkanskimi državami omogočile tudi ugoden izvoz preko Soluna, ne glede na to, da ji je odprto Jadransko morje.

Ali kdor hoče prijaznosti od sosedu, mu mora sam biti prijazen. Tega pravila pa Avstrija nikoli ni vpoštevala; balkanske države niso bile v njenih očeh nič drugega, kakor neke vrste ko-

lonije, katere je hotela izkoriščati in s časom podjarmiti.

Polpolnoma očitno je to postalo z aneksijsko krizo.

Da je bila Srbija razburjena, ko je Avstrija anektirala Bosno in Hercegovino, je tako razumljivo, kakor da zakrvari roka, če jo vrež. In vsaka najmanjša demonstracija v Beogradu je dajala vojnim hujšakom na Dunaju povod, da so z zlaganim patosom pozivali Avstrijo, naj potegne meč in kaznuje "predzrne balkanske prilike." Znani "veleizdajniški" proces v Zagrebu, ki je bil le največji, ne pa edini tendenčni, sleparski politični proces zadnjih let, je tudi imel provokatoričen namen in militaristično ozadje. Sledil mu je potem na Dunaju drugi, pod imenom Friedjungov znani proces, ki se je zaključil z grozovito blamažo oficijelne Avstrije in dokazalo se je avstrijski diplomaciji, da je podlo falsificirala dokumente, ki so potem služili za pol-lago obtožb. V tistih časih so na vseh koncih in krajih izvolali "zarote." Trapaši in zabiti baron Rauch, tedanji hrvatski ban, je klobasal o pripravah za nekakšno zvezo jugoslovanskih republik s kraljem Petrom na čelu (!) in je menil nič tebi nič trdil, da so tudi Slovenci zapleteni v to reč.

Tako so se neprenehoma pripravljala tla, da bi mogla krvičelna klika položiti svoje satansko seme vanja.

Grof Aehrenthal, ki je bil v času aneksije avstroogrski zunanji minister, je bil oblublil Srbiji gospodarske ugodnosti, če prizna aneksijo in se sprijazni z dejanskim položajem. Srbija se je spokojila, Avstrija pa je tako držala svojo besedo, da je na ljubo svojim oderuškim veleagrarcem vsilila Srbiji še slabšo trgovinsko pogodbo, nego je bila prejšnja.

Treba je vedeti, da je bilo to ne le oškodovanje Srbije, temveč tudi peklenško hudodelstvo nad avstrijskimi narodi. Živinoreja v Avstriji je še vedno nezadostna, zlasti ker prodajajo veleagrarci najboljšo živino v tujino. Meso je v Avstriji tako drago, da si ga delavec, posebno če ima kaj družine, komaj o praznikih lahko privošč. Srbija pa mora prodajati živino, če hoče dobiti denarja za druge potrebščine, katerih nima v deželi. Ali ne le da je Avstrija naložila na uvoz živine in mesa tako visoko carino, da so cene za delavsko ljudstvo skoraj nedosežne, je tudi omejevala množino mesa in živine, ki se sme vpeljati iz balkanskih dežel ter je na ta način umetno ustvarila pomanjkanje mesa v "domovini."

Bogatim živinorejcem je bilo to sveda prav. Oni so na ta način lahko podraževali meso, kakor jih je bila volja. Tepeno pa je bilo predvsem domače prebivalstvo. Na drugi strani pa je bila oškodovana Srbija, ki je bila odvisna od izvoza v Avstrijo, zakaj v Turčijo ni mogla prodajati volov in prešičev, drugam pa ni imela poti.

Tepeno je bilo avstrijsko ljudstvo tudi zaradi tega, ker Srbija brez zadostnega živinskega izvoza ni imela denarja za nakupovanje avstrijskih potrebščin. Vsled tega niso imele avstrijske tovarne zadostnih naročil in avstrijski delavci niso imeli dosti dela. Industrijske krize četijo kapitalisti, ali še veliko bolj jih čutijo delavci.

Aneksija Bosne in Hercegovine je zadela Srbijo nacionalno, ali zadela jo je tudi gospodarsko. Zapečatila je njeno ekonomsko odvisnost od Avstrije. Bila je samostojna država, pa vendar ni imela samostojnosti. Podobna je bila človeku, ki ima svojo hišo, pa je v njej zaprt, ker je vsa zemlja okrog hiše tuja, pa ne sme brez sosedovega dovoljenja stopiti ne skozi vrata ne skozi okno. A namesto da bi bila Avstrija že zaradi svojega izstradanega prebivalstva izpolnila svojo obljubo, pa dovolila Srbiji, da odpre svoji živini vrata v habsburško monarhijo, jih je še bolj zapahnila, kakor prej.

Neprenehoma je dunajska vlada izzivala afe-re s Srbijo, svojim narodom pa je pripovedovala roparske bajke o pohotnosti Srbov in o nevarnosti, ki prihaja iz male Srbije. S takimi trapastimi pravljicami je vplivala posebno na aristokratsko in meščansko večino v delegacijah, da ji je dovoljevala od leta do leta večje, za siromašne narode že neznosne vojaške kredite.

AVSTRIJA IN ITALIJA.

Kadarkoli se je hujšakom zadelo, da ni dosti upanja na vojno s Srbijo, so začeli na drugo stran ženketati z orožjem. Z Avstrijo in Nemčijo je tudi Italija v trozvezi. (Ko je bil ta članek pisan, je trozveza še obstajala.) Zunanji ministri os ob vsaki priliki pripovedovali, da je "tripitalianca" največje jamstvo evropskega mira. V resnici pa niti "prijateljice" niso zaupale drug drug. Vsak hip so vjeli v Avstriji kakšnega italijanskega, v Italiji pa kakšnega avstrijskega špiona. Za utrdbe ob italijanski meji je bilo vsako leto treba milijonov. Povrh tega je Avstrija gradila bojne ladje, kakor da ima najmanjše tako svetovno trgovino kakor Anglija. Gradila jih je proti svoji — zaveznici Italiji.

Najbolj so proti Italiji hujskali avstrijski klerikalci brez razlike narodnosti. Njihov vpliv je bil tako velik, da ni smel avstrijski cesar obiskati svojega "pobratima" in "zaveznika" v Rimu; če je kateri izmed nešteti habsburških princev šel v Italijo, se je moral Umberto ali Vittorio Emanuele pripeljati v Benetke ali kam drugam, ker bi bil "sveti bče" užaljen, ako bi obiskal italijanskega kralja v "uropanem" Rimu.

Pa klerikalnih nauk je bila Avstrija dolžna vrniti ubogemu "jetniku v Vatikanu" Rim in cerkveno državo. Da bi se to moglo poizkusiti le s krvavo vojno, ni prav nič oviralo njihovega krščenstva. Prelivanje krvi se je zdelo katoliškim klerikalcem sploh vedno in v vseh oblikah dovoljeno, če je le namen bil "svet." Ako je sveta inkvizicija smela sezgati ljudi, zakaj jih ne bi dali klati na vojni? Zategadelj je bila klerikal-cem zveza Avstrije z Italijo vedno trn v peti. In ker so najvišji vladajoči krogi v Avstriji o l

nekadaj klerikalci, se je vojna stranka prav rada posluževala draženja proti Italiji.

Že v letih 1904, 1905. je bila vsled trajnega hujskanja tako napetost med Avstrijo in Italijo, da so avstrijski in italijanski socialisti sklicali skupno konferenco v Trst in tam ostro protestirali proti ženketanju z orožjem. Res je to za enkrat zaleglo, ali hujšaki le niso dali miru. Časopisi militarističnega značaja so neprenehoma očitali Italiji zahrbtnost in se trudili, da bi bili prebivalstvo spravili v protitalijansko razpoloženje.

Ko je Italija napadla Tripolitanijsko, se jim je zazdelo, da je prišel zanje ugoden čas. Res je, da je bila italijanska vojna s Turčijo roparska. Ali taka je skoraj vsaka vojna, in Italiji je prav Avstrija dala korajžo, ko je anektirala Bosno in Hercegovino ter s tem pokazala, da si militaristična država brez kazni lahko odreže kos Turčije. Sploh pa Avstrija ni imela nobenega razloga, da bi komu pridigala morale, ker je sama nikoli nič ni imela.

Ali kdo je vprašal za moralo? Vojne željna drhal je hotela imeti pretvezo, in ko je Italija napadla Turčijo tudi z jadranske strani, je mislila, da jo ima.

Izbruh vojne so takrat pregrejele druge dežele, ki so se zdale evropskega klanja. Niti Nemčija ni marala dajati Avstriji potuše, ker se ni čutila dovolj močne.

Hujšaki so škrtali z zobmi, ker se jim ni posrečilo namen, odnehati pa vendar niso. Rovali so tako predzno, da je moral avstrijski šef generalnega štaba Conrad von Hotzendorf demisionirati, ker je tudi on šlil v vojno z Italijo. Na dvoru je bila struja proti vojni tedaj še za spoznanje močnejša. Vojna stranka je krčila pesti. Vdala se je navidezno, na tihem pa je spletakarila in zbadala dalje.

BERCHTOLDOVA DOBA.

Za grofom Eehrenthalom je postal grof Berchtold avstro-ogrski minister za zunanje zadeve. Aehrenthal je bil dolgo bolan in je sam ponujal svojo demisijo; ki pa ni bila sprejeta. Časopisi so takrat pisali, da mu cesar brezmejno zaupa. Nekaj mesecev je mož imel dopust in država ni prav nič pogrešala ministra diplomacije.

Naenkrat pa se je tako mudilo za naslednika, da je bil grof Berchtold imenovan, ko je bil Aehrenthal ravno v zadnjih zdihljajih.

Kakor je v Avstriji navada, je meščansko časopisje pozdravljalo novega ministra kot nekakšno ženialno prikazen, kakršna se rodi le enkrat v stoletju. To je že tako, da je na Dunaju vsak novopostavljeni minister veleum. Čudno je le, da je Avstrija ob tej obilici svetovnih luči še tako temna, kakor da je ostala v srednjem veku, medtem ko so se druge dežele pomikale v dvajseto stoletje.

Berchtolda so slavili listi kakor škurbasta "Neue Freie Presse" zaradi velikanke "požrtvovalnosti," češ mož bi imel veliko ugodnejše življenje, če bi se posvetil upravi svojih velikih posestev, pa jemlje vendar tako veliko breme nase! Potem so še blagoslovili njegovo imenovanje, ker je bil prej dodeljen veleposlaništvu v Petrogradu; pravili so, da bo s tem utrjeno in izpolnjen dobro razmerje z Rusijo in zagotovljen mir.

Če je bil grof Berchtold res kdaj ženialen, ga je morala na poti v palačo na dunajskem Ballhausplatzu zadeti velika nesreča. Kajti od tistega časa, odkar je postal ekscelencia — v Avstriji je namreč vsak minister ekscelencia — ni bilo pravni več opaziti, da bi bil kaj v sorodu s svetim duhom. Pač pa je bil izvrsten lovec specialisti; streljal je namreč kozla za kozlom. Suval je državo iz nevarnosti v nevarnost, in kadar se bodo šteli brezvestni Herostrati, ki so spravili Evropo v sedanji položaj in zakrivil, da je človeško življenje manj vredno od zajčjega, bo tudi Berchtoldovo ime med temi slavnimi zločinci.

Ko je novi minister prevzel svoj urad, je bil politični položaj še razmeroma ugoden. Nikjer ni bilo opaziti, da bi se proti Avstriji dvigalo kakšno posebno sovraštvo. Seveda tudi ni bilo nikjer posebne ljubezni; ali kdo naj pričakuje ljubezni do take spake, kakršna je Avstrija?

Berchtold bi bil imel hvaležno nalogo, če bi se bil nekoliko pobrigal za notranje avstro-ogrsko razmere. Zakaj zunanja politika se nikdar ne more popolnoma ločiti od notranje. V Avstriji pa je še posebno odvisna ena od druge zlasti zato, ker je od vseh vetrov znesena, prižnjena, pokrađena in priseljarjena habsburška monarhija sestavljena iz številnih narodov, ki imajo vse onstran meje soplemenjake.

Razum dvora, ki živi od tega, ker mu je monarhija biznis, pa nekaterih izmognanih hofratov in starokopitnih generalov, ni v Avstriji živega krsta, ki bi ljubil Avstrijo in se navduševal z njo. Tega ne ovržejo vse tiste "patriotične" demonstracije, ki so se po različnih mestih priredile na ukaz vlade, pod avspicijami policije in pod pretnjo nagle sodbje.

V vsej Avstriji ga ni naroda, ki še ne bi bil obdolžen puntastva in irendentizma. In ni ga naroda, čigar najboljši člani si ne bi bili želeli izhoda iz črno-rumene kletke. Franc Jožefova monarhija je bila v tem oziru zelo podobna Turčiji, in če je v sedanji vojni ne vzame hudič, pride satazn pozneje ponjo.

To ne bi bilo nujno potrebno, če bi bila ta črna država kdaj razumela svoje zgodovinsko nalogo. Pretežko to ne bi bilo, zakaj če so bile pleše na Dunaju in v Budimpešti same premarsistične, da bi jo bile ugnile, bi se bile lahko ponužile, ako bi bile malo čitale. Posebno socialisti so tem kitam, ki niti po kitajski revoluciji niso izgubile, nešteto krat povedali, da mora Avstrija poginuti na gnojšču zgodovine, če se ne bo znala živeti v razmere dvajsetega stoletja. Ali bilo je vse zaman, kakor bob ob steno.

Nihče ne bo pričakoval od Berchtolda in njegovih trabantov, da bodo porabili svoj vpliv v socialne namene. Zavedno delavstvo že ve, da mora svoje naloge izpolniti samo. Ali Avstrija je meščanska država in rešitev narodnega vprašanja bi morala biti meščanska naloga.

POKLIC AVSTRIJE.

Za Avstrijo bi bila to naloga največjega pomena. Če bi rešila nacionalno vprašanje in pokazala svetu, kako morejo različni narodi složno živeti in zasledovati skupne cilje, bi bila s tem podala zgled za problem, ki ga mora prejalislej ves svet v velikem rešiti.

Ali narodno vprašanje bi se moglo trajno rešiti le tako, da bi se izpolnile opravičene zahteve vseh. Ne pravimo, da je to igrača. Vendar je rešitev mogoča. Kajti tudi vpliv šovinističnih hujšakov mora miniti, če so narodi zadovoljni in gredo ščuv/joče besede v zrak.

Zgodovina je zahtevala od Avstrije, da se postavi na čelo napredka in zapiše čisto svobodo na svojo zastavo. Notranje razmere bi bila morala urediti na podlagi čim popolnejše demokracije in s tem podati vsakemu narodu dom, da si ne bi želel boljšega. Zakaj avstrijski Nemci vidijo onstran meje Pruse, Saksonce, Bavarce; avstrijske Poljake loči le črta od pruskih in ruskih Poljakov; Rusini se dotikajo svojih rojakov v batjuškovi državi. Italijani na Tirolskem in Primorskem so sosedje Italije, južni Slovani sosedje Srbije in Črne Gore, ogrski Rumuni gledajo v deželo svojih soplemenjakov.

O nacionalnih čuvstvih se lahko sodi na različen način, utajiti jih pa ni mogoče. V takem položaju, v kakršnem je Avstrija, pa se dajo irendentistične želje le tedaj premagati, če se veepi vsakemu narodu zavest, da se mu tam, kjer je, bolje godi, kakor če bi bil v domovini svojih rojakov.

Avstrija bi bila morala skrbeti za to, da postane resnična domovina svojih narodov. Ali za to se ni nikoli iskreno brigala. Vedno je bila njena notranja politika perfidna, vedno so vladajoči netili razdor med narodi, vedno so se držali starega podlega načela "divide et impera."

Metode so se menjale. Danes se je enemu kazalo prijazno lice, nad drugimi je švigal bič, jutri so pa zopet temu molili sladkor in ščipali prvega. Hoteli so, da bi bil vsak narod policaj, ki bi denunciral druge.

Dasi so na Dunaju navidezno protežirali zdaj enega, zdaj drugega, je vendar reakcija tep-la vse. Le z velikanskim socialno demokratičnim bojem se je leta 1907. v Avstriji za državni zbor priborila volilna pravica, ki je vsaj podobna splošni in enaki. Za vse deželne zbore in občine pa še veljajo vsakovrstne nepoštenne razredne volitve. Na Ogrskem so strojne puške in topovi užgali delavstvo, ko se je bojevalo za splošno volitno pravico.

Tiskovni zakon v Avstriji je tako nazadnjaški, da je človeka sram vpričo najmanjše balkanske države. Zborovalni zakon je žalostna karikatura zborovalne svobode, društvene svobode pa sploh ni. Časopise vlada lahko konfiscira, shode prepoveduje, društva pa razpušča ali pa jim ne dovoli, da bi se ustanovila. Na zborovanjih preže policijski komisariji na vsako besedo, ženske se politično sploh ne smejo organizirati, moški izpod 24 let tudi ne, gledališka cenzura je bedasto nazadnjaška, medtem ko uganjajo klerikalci s procesijami in takimi rečmi lahko po ulicah, kar hočejo, se prepovedujejo zleti celo tako nedolžnim društvom, kakor so sokolska. Za izlet sokolstva iz Trsta v Ljubljano je bilo treba cele mesece beračiti; ko je Ferri prišel v Trst predavati, je policija zahtevala, naj ji predloži spisano predavanje.

Kdo vruga naj bi bil zadovoljen v takem žandarskem peklu, če vidi, da bi onstran meje lahko užival svobodo, ki se mu zdi v takih razme-rah idealna?

AVSTRIJSKI ABSOLUTIZEM.

Z vsakdanjim policijskim nazadnjakstvom pa uradna Avstrija še ni bila zadovoljna. Patentirani reakcionarci, zvesti Metternichovi dediči, so bili le tedaj srečni, kadar so mogli popolnoma po-reptati zakone, vreči ustavo pod mizo in vpeljati pravi absolutizem.

Najmarkantnejše zgleda za to daje Hrvaška. Tam je dvajset let rogovili zloglasni grof Khuen Hedervary, ki je s pomočjo despotizma in never-jetnih sleparij spravil deželo na rob propada.

Hrvaška ima po pogodbi z Ogrsko svojo av-tonomijo. Nekateri naivni ljudje so mislili, da more pisani, zapečateni in od "njegovega veli-čanstva" potrjeni zakon veljati.

Kakor da ni papir, na katerem se pišejo za-koni, prav tako potrpečljiv kakor tisti, na kate-rem se tiskajo časopisi! Kakor da se niso cesar-ske in kraljevske besede že tisočkrat prelomile!

Ko je Khuenov zlodejki pritisk dosegel vr-hunee, se je ljudstvo na Hrvaškem nekoliko zdr-milo v svoji bedi. Opozicija si je priborila večino. Khuen Hedervary je moral zvezati culo in jo po-pihati — s premoženjem, ki si ga je "prislužil" kot hrvaški ban, dežela pa je mislila, da pridejo boljši časi.

Toda kaj je bilo? V Zagreb so pošiljali bana za banom, vsi so imeli nalogo, da napravijo zopet khuenovske razmere, in ko to vendar ni šlo izle-pa in so odločilne volitve pod Tomašićem zopet prinesle opoziciji večino, so imenovali pandurske-ga ignoranta Čuvaja za kraljevskega komisarja, odpravili ustavo, vpeljali absolutizem in dali ko-maj za kakšnega pisarja sposobnemu Čuvaju ne-mojeno moč. Vsi zakoni so prišli ob veljavo, za časopise je bila uvedena preventivna cenzura, shodi so bili splošno prepovedani, štirje ljudje se niso mogli skupaj pokazati na cesti, parlamen-ta ni bilo, sam Čuvaj je izdajal naredbe po svoji neumni volji.

(Dalje prihodnjič.)

UTRINKI.

Iz Washingtona poročajo: Državni tajnik Lansing je izjavil, da je ameriško poslanstvo v Peking dobilo stike z ameriškim konzulom v Irkutsku, katero mesto so okupirali Čehoslovaki 7. julija. Čehoslovaki kontrolirajo železnice od Irkutsk do Samare, toda zveza z Moskvo še ni ustanovljena.

Ameriški konzul Poole v Moskvi je sporočil po švedskem poslanstvu, da je sklenil ostati v Moskvi, kjer bo skrbel, bo zaveznike interese. Poole javlja, da so boljševiki po njegovem prizadevanju osvobodili več sto angleških in francoskih državljani, ki so bili aretirani; v zaporo je še okrog 90 Angležev in Francozov.

Ameriški konzul v Irkutsku poroča čez Peking, da so Čehoslovaki izgubili do 10. julija 250 moških ubitih in 1200 ranjenih.

Iz Monakova poročajo, da se nahaja bolgarski kralj Ferdinand v Nauheimu (Nemčija) v zelo kritičnem stanju. Kajzer mu je preskrbel zdravnika-specialista, ki preiskuje njegovo duševno stanje.

Iz Rige čez Berlin je prišla brzobjavka, da je bil v Wendenu ubit višji nemški uradnik Sengbusch. Napadalec je ušel. (To je že četrty atentat na nemške glavarja v Rusiji).

Iz Stockholma poročajo, da se je izkrcalo v Arhangelu 6000 mož zaveznike ekspedicijske armade in da je jim je pridružil 3000 Rusov. Zaveznike čete so se takoj napotile proti jugu ob železnici Arhangel-Vologda in se ustavile v Trusnovskaji, okrog 70 milj južno od Arhangelja. Ruska četa se je vkrcala na ladje in brodice, ki so odpluli po Belem morju proti Kotlasu, kjer so zavili na reko Dvino. Pri Kakuckaji so ladje naletele na barikado potopljenih bark in čete so se morale izkrcati na suho, kjer so pa kmalu naletele na oddelek sovjetske armade. Prodiranje je bilo tam ustavljeno. V pondeljek so dospeli v Solombolsk pri Arhangelu štirje transporti z ameriškim kontingentom, ki se je izkrcal in nadaljeval svojo pot na suhem za ostalimi zavezniki četami.

V Londonu je prišlo iz Moskve uradno poročilo boljševiške vlade, da so zavezniki četepri zalivu Onegi na obali Belega morja opustili bojevanje napram sovjetskim četam. Poročilo omejuje tudi več manjših uspehov v operacijah s Čehoslovaki.

Z ameriške fronte v Franciji poročajo: Neki Francoski štabni častnik je povedal amerškemu poročevalcu sledečo zgodovino: "Pri napadu na gozd smo vjeli veliko število Nemcev in med temi je bil eden, ki nam je povedal, da je na gotovem mestu v gozdu poveljnik njegovega polka Patemann, kateri je dobro skrit. Prosil nas je, da pošljemo v polkovnikovo skrivališče toliko granat, kolikor sunkov s čevljem je on dobil od njega. Željo smo mu seveda izpolnili in nekaj minut pozneje smo našli nemškega poveljnika mrtvega v skrivališču." — V neki zasedeni pi-

kardski vasi so Francozi našli nedokončano pismo nemškega častnika, ki se med drugim glasi: "Granata je ubila mojega konja. Kakšna sreča! Takoj smo ga pojedli, ali zdaj nimamo ne konja ne mesa več."

Iz Stockholma javljajo, da piše "Petrogradska Gazeta", da so Nemci pričeli na debelo zapirati delavce v Ukrajini, posebno železničarje, in da jih vozijo v jetniške tabore v Brest Litovsku in Biali.

Iz Amsterdama poročajo: Nemški listi javljajo, da je Lenin poslal 60 delavskih agitatorjev na češkoslovaško fronto z namenom, da navdušijo sovjetske čete za boj. Po vesteh dunajske "Ne. Fr. Presse" je tudi vojni komisar Trockij na fronti, pozivljaje ljudstvo na boj proti sovrážniku proletarske republike.

Iz Kijeva poročajo čez Berlin, da so kazenske čete premagale boljševike na levem bregu Dona in jih pognale čez reko. Donaka in kubanska gubernija se nameravata združiti in ustanoviti skupno vlado.

Iz Londona poročajo: V glavnem mestu Tokio in po drugih krajih Japonske se vrše veliki, krvavi izgredi. Sestrane ljudske mase so se dvignile in zahtevajo riža. Izgredniki so napadli hiše in palače bogatinov in vlomili v prodajalnice. V bojih s policijo in vojaštvom je bilo okrog 200 oseb ubitih in mnogo ranjenih; 500 oseb je doslej aretiranih.

Izgredi v Tokiju so se začeli v torek. Več kot 5000 oseb se je zbralo v parku, ali ko je policija razpršila množico, so demonstrantje odkorakali v trgovski del mesta in poškodovali 200 prodajalnic in skladišč z rižem. Izgredniki so napadli tudi palačo ministra notranjih zadev in v pouličnih bojih je bilo ranjenih več policistov.

Tokio je danes v vojnem stanju; vse ulice so zastražene in časopisom je prepovedano poročati o gladovnih izgredih. V sredo so izgredniki v Osaki zažgali gledališča in druga poslopja. V Kobu so delavci razdajali velika skladišča riža. V Asakusi je bilo napadeno in razdano veliko letovišče. V Nagoji, kjer so velike tovarne porcelanskih izdelkov, se je udeležilo izgredov 30.000 oseb.

Položaj je tako kritičen, da je ministrstvo imelo izredno sejo in vlada je sklenila izdati deset milijonov jenov za riž, ki se razdeli med reveže. Mikado je dal tri milijone jenov in razni kapitalisti; ki so v strahu, prispevajo po stotisočakah za riž.

Revolta ima socialen značaj in je naperjena proti velikim profiterjem, ki so si nagnili silna bogastva, odkar traja vojna, medtem ko ljudske mase žive v nepopisni bedi.

Iz Stockholma poročajo, da so Nemci okupirali rusko obrežno trdnjavo Kronštad. "Socialni Demokrati" javlja, da so boljševiki ustrelili 1500 kontrarevolucionarnih častnikov. Iz Helsingforsa javljajo, da je Leon Trockij prišel na Finsko.

Dva izleta na Rusko.

Črtice s potovanja. Spisal A. Aškerc.

Kdor hoče živo videti pred seboj tisti čas, ko je prišel Napoleon v Moskvo, ta naj čita Tolstega gigantski epos "Vojna in mir". Iz te pesnitve izveš več nego iz učenih zgodovinskih knjig. Poleg tega romana pa si ogled še slike Vereščaginove: "Napoleon na Ruskem".

Razgled z Vrabčijih ribov na mesto je zlasti ob solnčnem zahodu bavejti. Par gostilnic stoji na tej višini, med njimi se razteza naraven park. Sedel sem na neki verandi, pil čaj in gledal tja na orientalsko, rusko-slovansko fantazijo — pisano Moskvo. ...

Še bolj nego v Petrogradu opazuješ lahko v Moskvi pristno narodno življenje. Zato so tukaj v tem oziru zanimive tudi krčme. Mednarodne gostilnice imajo tudi tukaj napis restaurant v ruski transkripciji ресторанный, a pristno ruske krčme se zovejo трактир (трактир). Niti v restorane niti v traktirje se ne jemlje v jedilni salon s seboj vrhnja obleka (površnik), tudi ne palica, dežnik ali klubok. Vse to je pušča v nalašč za to urejeni garderobi, kjer stoji na straži poseben sluga, ki ti da, ko te je slekel, znamko s številko. Razume se, da mu mora dati gost potem pri odhodu za to "na čaj". V jedilnih salonih je vse jako snažno. Natakariji (natakarije nisem videl nikjer na Ruskem!), ki jih gostje kličejo prosto: "čelovjek" (t. j. človek), imajo narodno, čisto obleko, vsaj pa bel preprok. "Pri buffetu" si lahko sam izbereš, kar hočeš jesti ali piti, kajti tu je razstavljenih v segrethih posodah najraznovrstnejši, jedi, zlasti močnatih, med njimi razni "pirožki". Skoro v vsakem traktirju stoji večji ali manjši, orglam podoben muzikalni avtomat (orchestron), ki igra gostom za zabavo razne ruske in zapadne arije. Namesto v cerkvah imajo torej Rusi orgle v — krčmah!

Kadar sem tako le sedel v kakem traktirju in opazoval okoli sebe razne goste: kupce, študente, profesorje in dr., spominjal sem se nehotne raznih tipov, ki jih opisujejo ruski novelisti. ...

Ne samo v privatnih hišah, tudi v vsakem javnem lokalu, v kavarnah, prodajalnah, da, celo v kolodvorskih čakalnicah visi kje v kotu ikona (podoba kakega svetnika), pred katero gori vedno luč. ...

Predzadnji dan svojega pohajkovanja po Moskvi sem bil nesel pozdrav žitkov neki ruski slikarici-diletantki, stanujoči pri svoji materi. Dami sta me sprejeli jako prijazno ter me povabili na čaj. Moral sem jima praviti o naših krajih in ljudeh. Na mizi pa je stal velik srebrni samovar, iz katerega mi je natakala Julija Mihajlovna s svo-

jo belo-roko čašo za čašo sladkega dišečega čaja. Da, da! Poleg ruskega jezika, pravoslavja in ruskega carja-samoderžca je samovar pristen atribut ruskega narodnega življenja. ...

Ravno teden dni sem prebil v matuški "belokamennoj". Slovo ni bilo lahko. Na elegantni ulici "Kuzneckij most" (Kovaški most), kjer pa ni nobenega mostu, sem si kupil nekaj najbolj značilnih fotografij Moskve. Kadar mislim nanjo, jih vzamem v roke in jih ogledujem. In vsakokrat se me polasti neko domotožno podobno čustvo. ...

Vožnja od Moskve do Kijeva traja od poludne do večera drugega dne. Že v Moskvi sem imel v svojem popotnem načrtu — Leva Tolstega. Ko pa smo prispeli proti večeru v Tulo, izvem na postaji, da se je slavni pisatelj pred dobrim tednom odpeljal v Krim. Prva postaja od Tule do Kozlovka in odtod je samo 3½ km. do Jasne Poljane. Moj dnevnik in seveda tudi moj potopis sta vsled tega izgubila najaktualnejšo stran. Po večerji sem legel, vdan v svoj fatalizem. Tudi ves drugi dan sem na vožnji preko neskončne Ukrajine skoro pre spal v kupeju. Namesto duhomorne ravnine sem gledal v sanjah Rjepinovs sliko, katere original sem videl v Moskvi. Okoli hrastove mize sede in stoje junaki, ukrajinski brkasti kazaki, in eden piše muhast odgovor nadutemu turskemu sultanu — ne vem kateremu — ki jim je bil zagrozil z vojno. Hahaha! Vsi se držijo za trebue in ne morejo se nasmejati toliki predznosti! Le pridi, če te srbi hrbet, turški pes! Mi ti ga že namažemo! Hahaha! Taki junaki so bili Zaporožci! To sliko gledam in moram se smejeti še jaz. Moja dva sopotnika, dva jaroslavski trgovca, hočeta vedeti, zakaj se smejem. In ko jima povem, smejali smo se potem vsi trije do Kijeva. ...

Ako me vprašate, kje bi najrajši živel: v Varšavi, v Petrogradu, v Moskvi ali v Kijevu, odločil bi se za poslednje mesto. Kijev je blizu sto metrov nad Dnjeprom, ki nosi tod že parnike. Ob reki sami se širi mestni okraj Podol, na višini pa so drugi okraji. Pa niti tu gori ni vse ravno, nego samo najlepša in najživahnejša ulica Kreščatik, ob kateri stoji velike bogate trgovine, razne palače, pošta in hoteli, je ravno. Druge ulice se vijejo po gričih in preko njih. Vsled tega je lega Kijeva tako zanimiva in dražestna. Na vsakem koraku se ti odpre po njegovih holmih nov razgled — kakor v Rimu.

(Dalje.)

"ČAS"

je edina slovenska revija v Ameriki. "Čas" prinaša lepe povesti, koristne gospodarske in gospodarske nasvete, znanstvene zanimivosti, podučne in narodu potrebne razprave, mnogo mišnih slovenskih pesmic in poleg tega pa prinaša lepe in umetniške slike.

List shaja mesečno na 32 straneh in stane samo \$2.00 na leto, za pol leta \$1.00. Naroča se pri "Čas", 2711 So. Millard Ave., Chicago, Ill., v Clevelandu in okolici pa na 6033 St. Clair ave.

Severova zdravila vzdravijo zdravje v družinah

Bolne ženske

naj bi ne prenašale hudih bolečin, krčev in drugih nerednosti, katerim so tolikrat podvržene. Teh bolečin ni bilo nikakor potreba prestatiti. Iznebite se jih že sedaj, ali od začetka. Rabite torej obsežno zdravilo za ženske in za dekleta, vzemite

Severa's Regulator

(Severov Regulator). To je izborna tonika in zdravilo, osobito pri ženskih boleznih. To zdravilo deluje hitro, mirno in z gotovim uspehom. To zdravilo ne vsebuje ničesar takega, kar bi škodovalo zdravju. Vsaka žena naj bi isto poskusila. Cena \$1.25 steklenica; dobiva se v vseh lekarnah.

W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.

Zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik.

Zdravniška preiskava brezplačna — plačati je le zdravila. 1924 Blue Island Ave., Chicago. Ureduje od 1 do 3 popoldne; od 7 do 9 zvečer. Izven Chicagoa živeči bolniki naj pišejo slovensko.

ZANIMIV ČLANEK O NADZOROVANJU BANKE ZVANE "CLEARING HOUSE"

Kaj to pomeni za ljudstvo, če je banka pod nadzorom "Clearing House".

Vse banke, ki imajo zvezo s Chicago Clearing House, so podvržene strogemu nadzorovanju od uradnikov tega zavoda. Pregledovanje računov in imetja se mora vršiti najmanj enkrat na leto. Izvedenci natančno preiščejo stanje vsake banke. Vse gotovino preštejejo, pregledajo vse note, varščine, vknjižbe in druge vrednostne listine, se prepričajo o fondih, ki so naloženi v drugih bankah in pregledajo knjige in račune. Če najdejo izvedenci kake slabe ali dvomljive vrednostne listine, se te ne štejejo več kot imovina banke. Ako se je skrčila vrednost bančnega premoženja, mora banka kazati pravilno vrednost v svojih knjigah. Če banka drzno spekulira in se ji pride na sled, mora to takoj opustiti. Vse, kar je slabo, riskirano, se mora takoj odstraniti in nadomestiti z boljšim. Če vsega tega banka hitro ne popravi in stori, izgubi vse nadaljnje ugodnosti in pravice, ki jih uživajo banke, katere so združene v Clearing House.

Kedar se odvzamejo kake banke te ugodnosti ali če ni sprejeta v Clearing House ima slednja za to dober vzrok. Na drugi strani pa je o banki, ki je članica te zveze, že to dovolj jasno dokaz, da ima dobro imovino, da je njen kredit dober in da vodi svoj denarni promet po predpisi, varno in sigurno.

Načrt za nadzorovanje bank potom Clearing House je bil izdelan v Chicagu pred desetimi leti, od katerega časa naprej ni bankrotirala niti ena banka, ki je bila v zvezi s tem Clearing Houseom. Ako je šlo na ali drugi banki slabo valed panike ali vojne, so ji takoj prišle na pomoč druge Clearing House banke in ji pomagale, dokler se niso povrnila zopet normalne razmere. Ta Clearing House nadzorovalni načrt se je pokazal tako vreden, da so povsod, kjer koli se nahaja kak Clearing House, sprejeli ta načrt.

American State Bank je v zvezi s tem Clearing Houseom, je pod njegovim nadzorom in ima vse privilegije te banke, kateri poda vsako leto pet popolnih računov.

American State Bank pa je tudi pod državnim nadzorom in odda vsako leto pet detajliranih računov o stanju Banking Departmenta države Illinois. Napravite NAŠO banko za VAŠO banko in Vaš denar bo varen in ga lahko dvignete, kedar ga želite.

Vprašajte za seznam naših First Gold hipotek. Kakor tudi seznam \$100.00 in \$500.00 starih hipoteknih bonдов.

J. J. Stepien
predsednik.

AMERIŠKE DRŽAVNE BANKE
Blue Island Ave., vogal Loomis in 18. cesta.

PAZITE IN HRANITE

Narodni izrek pravi: "Pazite na vaš beli denar za črne dneve." To pomenja toliko kakor prvo pazite in hranite dokler ste še zdravi in mladi, da boste imeli nekaj za stara in onemogla leta. Vsa človek mora paziti in hraniti, ke le to je edina pot, ki vas vodi v neodvisnost. Prvi dolar, ki ga date nastran, se lahko ceni kot temeljni kamen poslopja za katerim vsaki stremi. Dobro je vedno imeti na pametu narodni izrek ki pravi: "Zrno do zrna pogača: kamen na kamen palača". Najtežje je početak ali brez počeka ni nikdar ničesar. Zatorej pričnite vlagati vaš denar še danes, ampak pazite, da ga nalagate v gotovo in varno banko. Z vlogo enega dolarja dobite vašo bančno knjižico.

Mi sprejemamo denar na hranilno vlogo in plačamo po 3% obresti od njega.

Posiljamo denar v Italijo, Rusijo in Francosko. Prodajemo prve posojilne mortgage (markče) in dajemo v namjem varne hranilne predale. Sprejemo upise za parobrodno potovanje v staro domovino po vojni.

KASPAR STATE BANK

1900 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.
Kapital, vloge in prebitke znaša nad \$6,000,000.

CARL STROVER

Attorney at Law.

Zastopa na vseh sodiščih. Specialist za tožbe v odškodninskih zadevah. Št. sobe 1009.

133 W. Washington Street.
CHICAGO, ILLINOIS.
Telefon: Main 3989.

Ali veste za letovišče Martin Potokarja? Seveda. To je "VIL-LAGE INN" s prostornim vrtom za izlete.

Vodnjak z studeneno vodo na Martinovi farmi je poznan po vsej okolici. Ogden Ave., blizu cestno železniške postaje, Lyons, Ill. Telefonska številka 224 M.

LOUIS RABSEL

SHAJALIŠČE SLOVENCEV.

NA 400 GRAND AVE., KENOSHA, WIS.
Telefon 1199.

MODERNA KNJIGOVESNICA.

Okusno, hitro in trpežno dela za privatnike in društva. Sprejemamo naročila tudi izven mesta.

Imamo moderne stroje. Nizke cene in poštena postrežba.

BRAJTE HOLAN,
1638 Blue Island Ave.,
Chicago, Ill.
(Adv.)

SLOVENCI

pristopajte k

SLOVENSKE NARODNE PODPORN JEDNOTE.

Naročite si devnik "Prosveta". List stane za celo leto \$3.00, pol leta pa \$1.50.

Vstanjajte nova društva. Deset članov (ie) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je: 2657 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill.

Naivečja slovanska tiskarna v Ameriki je

Narodna Tiskarna

2144-50 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društva in trgovce. "PROLETAREC" se tiska v naši tiskarni.

KADAR potrebujete društvene potrebine kot zastave, kape, regalije, uniforme, pečate in vse drugo obrnite se na svojega rojaka

F. KERŽE CO.,

2711 South Millard Avenue.
CHICAGO, ILL.

Cenike prejmete zastoj.

Vse delo garantirano.

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

Zaupno zdravilo dela čudeže

Skoro že 30 let se Trinerjeva zdravila uspešno rabijo z največjim zaupanjem. A to tudi radi pravega vzroka, ker zaupnost izdelovalca zasluži popolno zaupanje in čislanje od strani številnih odjemalcev. Malo povijanje cen je sedanja potreba, da se ohrani zanesljiva vsebina izdelkov. Branilo smo se dolgo zoper draginjo na vseh številnih potrebščinah naših, a novi vojni davek nam je spodbil še zadnji steber in morali smo cene nekoliko povišati. Vsa prijatelji Trinerjevih lekov priznava brez ugovora, da v sedanjosti, ko moramo veliko več plačati za potrebščine, in tudi lekarja stane stvar več, ni bilo mogoče draginji v okom priti. Zato pa bo vrednost Trinerjevih lekov povrnila odjemalcem vse kar več plačajo za nje.

TRINERJEVO AMERIŠKO ZDRAVILNO GRENKO VINO

torej ima tako zaupanje in vseh med svetom, ker učini, da bol zgubi svoje stališče. Izmed vseh boleznih jih je devetdeset odstotkov povzročenih in splošnih v hlođu. Trinerjevo Zdravilno Greško VINO očisti žlezoce in odstrani iz notranjinske drobjavje vse nabrane nepotrebne in strupene snovi, ki so nekakšen brlog zlotvornih tvarin zavirajočih pravilno delovanje drobjavje. Trinerjevi leki so prosti vsakovrstne nepotrebne mešanice in vsebujejo le potrebne zdravilne grenke korenine ter krasno žareče rudače vino. V zadevi zabašanosti, neprebavnosti, glavobola, pol-glavobola, nervoznosti, navadne slabosti, kakor tudi v žlezočnih nepriklakah, ki rade nadlegujejo ženske ob premeniji žitja ali ruderje in druge delavce, ko delajo in vdihavajo plin, če rabite ta lek, boste našli v njem neprecenljivo vrednost. Dobite je v vseh lekarnah.

TRINERJEV LINIMENT

prodrere vselej v koren bolečine, zato pa je zlasti v slučaju protina, ali revmatizma, nevralgije, lumbago, otrplosti gležnjev in drugih, najhitrejša in gotova pomoč. Jako je dobro tudi v zadevah odrgnin in oteklin itd., tudi za drgnjenje živcev in za mazanje po kopanju nog. Dobite je v vseh lekarnah.

TRINERJEV ANTIPUTRIN

je izvrstno in prav prijetno zdravilo za navadno rabo znotraj. Posebno za izpiranje grla in ust; istotako za čiščenje ran, izpuščajev in drugih kožnih otvorov. Dobi se v vseh lekarnah. Najnovejša nagrada so dobila Trinerjeva zdravila na mednarodnih razstavah: Gold Medal—San Francisco 1915, Grand Prix—Panama 1916.

JOSEPH TRINER

MANUFACTURING CHEMIST

1333-1343 South Ashland Ave. Chicago, Ill.